

Jalostuksen tavoiteohjelma 2020-2024

Pyreneittenkoira

Hyväksytty rotuyhdistyksen yleiskokouksessa [pp.kk.vvvv]
Hyväksytty rotujärjestön yleiskokouksessa [pp.kk.vuosi]
SKL:n jalostustieteellinen toimikunta hyväksynyt [pp.kk.vuosi]

Päivittänyt Mirva Koskinen, Tuulikki Tammiala-Salonen ja Päivikki Tenhovuori

Sisällys

1. YHTEENVETO	3
2. RODUN TAUSTA	4
3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA.....	5
4. RODUN NYKYTILANNE.....	6
4.1. Populaation rakenne ja jalostuspohja.....	6
4.1.1 Populaation rakenne ja sukusiitos	7
4.1.2 Jalostuspohja.....	8
4.1.3 Rodun populaatiot muissa maissa	11
4.1.4 Yhteenveto populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta	11
4.2 Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet	12
4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta	12
4.2.2 Jakautuminen näyttely- / käyttö- / tms. -linjoihin	12
4.2.3 PEVISA-ohjelmaan sisällytetty luonteen ja käyttäytymisen ja/tai käyttöominaisuuksien testaus ja/tai	12
4.2.4 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa.....	13
4.2.5 Käyttö- ja koeominaisuudet	13
4.2.6 Käyttäytyminen kotona sekä lisääntymiskäyttäytyminen	15
4.2.7 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohtista sekä niiden korjaamisesta	15
4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet ja viat.....	16
4.3.2 Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet ja viat.....	18
4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt	23
4.3.4 Lisääntyminen	24
4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet.....	25
4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä	25
4.4. Ulkomuoto	26
4.4.1 Rotumääritelmä	26
4.4.2 Näyttelyt ja jalostustarkastukset	26
4.4.3 Ulkomuoto ja rodun käyttötarkoitus	27
4.4.4 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ulkomuoto- ja rakenneongelmista	28
5. YHTEENVETO AIEMMAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA.....	28
5.1 Käytetyimpien jalostuskoirien taso.....	28

5.2 Aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutuminen.....	29
6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS	30
6.1 Jalostuksen tavoitteet	30
6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille	31
6.3 Rotuyhdistyksen toimenpiteet.....	31
6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin.....	32
6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta	32
7. LÄHTEET	32
8. LIITTEET	32

1. YHTEENVETO

Rodun käyttötarkoitus

Pyreneittenkoiran alkuperäinen käyttötarkoitus on toimia karjalaumojen suojelijana. Nykyään se on tämän lisäksi myös vahti- ja perhekoira.

Keskeisimmät jalostustavoitteet sekä toimenpiteet niiden saavuttamiseksi

Luonne ja käyttäytyminen	
Tavoitteet	PEVISA, jalostussuositukset, muut toimenpiteet
-Tiedon lisääminen tämän hetkisen koirapopulaation luonteista - Hyvän luonteen säilyttäminen	Luonnekuvausten lisääminen Jalostussuositusten täydentäminen luonteen osalta

Terveys	
Tavoitteet	PEVISA, jalostussuositukset, muut toimenpiteet
-Tämän hetkisen lonkka- ja kyynärtilanteen säilyttäminen - Tiedon lisääminen silmien, selkien, olkanivelten ja geeniperimän osalta	PEVISA: lonkka- ja kyynärkuvauspakko + Jalostussuosituksissa raja-arvot C ja 0/0 Terveystutkimusten taloudellinen tukeminen

Lisääntyminen	
Tavoitteet	PEVISA, jalostussuositukset, muut toimenpiteet
-Tiedon päivittäminen ja lisääminen liittyen lisääntymiseen - Normaalin lisääntymiskyvyn säilyttäminen	Lisääntymis-kyselyn päivittäminen Jalostussuositusten täydentäminen lisääntymisen osalta

Rakenteen ja anatomian terveys	
Tavoitteet	PEVISA, jalostussuositukset, muut toimenpiteet
-Terveen ja toimivan, työkoiralle välttämättömän, rakenteen säilyttäminen	Koulutus terveeseen rakenteen tunnistamiseksi Jalostussuositus: näyttelystä vähintään EH Jalostustarkastusten järjestäminen

Käyttöominaisuudet	
Tavoitteet	PEVISA, jalostussuositukset, muut toimenpiteet
-Laumanvartijaominaisuuksien säilyttäminen -Työkäytön lisääminen	Työkoirien huomioiminen jalostussuosituksissa Rodusta tiedottaminen tilallisille

	Tiedon lisääminen työkäytöstä
Jalostuspohja	
Tavoitteet	PEVISA, jalostussuositukset, muut toimenpiteet
-Geenipoolin laajentaminen	Tiedon tarjoaminen aiheesta Jalostussuositukset: jälkeläisrajoitus max 10% 2v ja max 5% 4 viime vuoden rekisteröintimäärästä DNA-tutkimusten tukeminen

Pentueiden rekisteröintiin vaikuttavat ehdot

Pentueen vanhemmilla tulee olla astutushetkellä voimassa olevat lonkkakuvauslausunto ja kyynärkuvauslausunto.

2. RODUN TAUSTA

Alkuperä ja käyttötarkoitus

Alun perin pyreneittenkoirien arvellaan periytyvän suurista, Aasian vuoristoissa tuhansia vuosia sitten vaeltaneista koirista. Sen mukaan mitä Ranskassa on kirjoitettu, nämä suuret koirat seurasivat vaeltavia heimoja ja heidän laumojaan Aasiasta länteen. Heimojen vaeltaessa länteen ja asettuessa Euroopan eri vuoristoalueille, kehittyi jokaiseen niistä oma vahtitrotunsa; muremma Italiaan, sarplaninac Jugoslaviaan, kuvasz/cuvac Unkariin/Slovakiaan, owzarek podhalanski Puolaan ja pyreneittenkoira Pyreneille. Pyreneitten vuorilta pyreneittenkoira löysi ihanteelliset olosuhteet kehittymiselleen. Sen tehtävänä oli suojella laumoja petoeläimiltä ja rosvoilta, sillä sudet ja karhut, eivätkä myöskään kaksijalkaiset "ihmispedot" olleet tuntemattomia.

Rodun kehitys nykyiseen muotoonsa

Kirjoituksissa rotu on ollut tunnettu jo keskiajalla. Se on mainittu Gaston Phoebusin kirjoituksissa 1300-luvulla. Vuonna 1407 historioitsija Labedanis Boudette mainitsee, että Lourdesissa sijaitseva de Foixin linna oli pyreneittenkoirien vartioima. 1700-luvun alusta Argelès-Gazost:sta kotoisin olevan M. Byassonin kirjoitti, että vuonna 1675 ranskalainen prinssi Dauphin, Ludvig XIV:n poika, rakastui pyreneittenkoiraan kahdeksanvuotiaana vieraillessaan Barégesissä. Kun oli aika lähteä hän halusi ystävänsä "Patoun" tulevan kanssaan Louvreen. Kaksi vuotta myöhemmin markiisi de Louvois vieraili Barégesissä ja halusi myös pyreneittenkoiran. Betpoueystä hän otti kotiinsa huomattavan kauniin pyreneittenkoiran, joka oli koko hovin ihailema.

1700-luvun aikana pyreneittenkoirasta tuli suosituin rotu Ranskan aateliston omistamilla suurilla maatioilla. Siellä niitä käytettiin sekä seura- että vartiokoirina.

Pyreneittenkoirien suosio, koska ne olivat niin ylhäisiä ja majesteettillisia, oli kasvussa. 1808 raportoitiin todellisista pyreneittenkoiramarkkinoista, joilla myytiin sekä aikuisia että pentuja: "Joka sunnuntai lammaspaimenet tulevat Cauteretshin markkinatorille. He tietävät varmasti, etteivät palaa kotiin tyhjin taskuin, niin kauan kun koirat, joita he tuovat kaupattaviksi, ovat puhdasrotuisia" 1800-luvulla rotu ei ollut vielä kovinkaan yhdenmukainen, ainakaan L'Acclimation – lehdessä 20.2.1874 julkaistun artikkelin mukaan: Pyreneitten vuoristossa on monen tyyppisiä isoja koiria, joita kutsutaan nimellä Chien de Montagne (vuoriston koirat) ja joukossa on kaksi täysin erilaista rotua. Yhtä voisimme kutsua nimellä "Chien des Pyrenees Occidentales" (koira Pyreneitten vuoriston länsipuolelta). Tällaisia koiria nähdään erityisesti Bagnères-de-Bigorren ympäristössä, ja näillä koirilla on raskas kuono, roikkuvat huulet ja pyöreät korvat. Turkki on vähän kihara, väriltään valkoinen ja musta. Tämä voisi olla Terre-Neuve (newfoundlandinkoira) rodun esi-isä. Tämä rotu on levinnyt laajasti ympäri Ranskaa.

Toinen tyyppi on "Chien des Pyrenees Orientales"(koira Pyreneitten vuoriston itäpuolelta). Tämä koira on kookas ja elegantimpi. Kuono on kevyempi ja hienostuneempi, riippuvat korvat kärjistään terävämmät. Turkki on pehmeä ja runsas, väriltään valkoinen, vaaleanharmaa tai tummin merkein. Merkit ovat tavallisimmin korvissa ja päässä, koira voi myös olla täysin valkoinen. Tämä tyyppi, mahdollisesti kaikkein kaunein kaikista Ranskan vahtikoira-roduista, on myös merkittävä voimiltaan ja vartiointivietiltään.

Lourdesin linnassa on maalauksia 1800-luvulta, joissa pyreneittenkoirat ovat ruskeapäisiä, joskus lähes kokonaan ruskeita, sekä koiria joilla on harmaanruskeat merkit.

Ensimmäinen yksityiskohtainen kuvaus pyreneittenkoirasta on kreivi de Bylandtin kirjassa 1897. Ensimmäiset rotuyhdistykset aloittivat toimintansa noin 1907, jolloin Pastoure Club Lourdesissa Pyreneitten vuoristossa järjestäytyi edistämään rotua. Samoihin aikoihin julkaistiin ensimmäinen rotumääritelmä.

Vuonna 1923 Réunion des Amateurs de Chien Pyrénées laati virallisen rotumääritelmän Ranskan kennelklubille Bernard Sénac-Lagrangen aloitteesta. Nykyinen rotumääritelmä on edelleen hyvin samanlainen kuin vuonna 1923 laadittu, joskin siihen on lisätty joitakin tarkennuksia.

1800-luvulla ensimmäiset pyreneittenkoirat vietiin maasta. Kiitos Ranskassa vierailleille turisteille ja muille ulkomaalaisille, jotka rakastuivat tähän ihmeelliseen rotuun. 1824 ensimmäiset pyreneittenkoirat vietiin Amerikkaan. American Kennel Club virallisti pyreneittenkoirarodun helmikuussa 1933 ja työ rodun saamiseksi näyttelyiden piiriin alkoi huhtikuussa 1933. Vuonna 1850 Englannin kuningatar Victoria omisti pyreneittenkoiran. Ensimmäiset pyreneittenkoirat rekisteröitiin The Kennel Clubiin 1885-1886. Lady Sybil Grant toi Englantiin ensimmäiset jalostusyksilöt vuonna 1909.

Ranskasta rotu levisi 1900-luvulla muualle Eurooppaan. Norjaan ensimmäiset pyreneittenkoirat saapuivat 1940-luvun loppupuolella. Ruotsiin ja Tanskaan rotu saapui 1950-luvulla. Pyreneittenkoiria on nykyisin lähes jokaisessa maailmankolkassa Alaskasta Afrikan mantereelle.

Sukulaisrodut, joiden kanssa yhteinen kehityshistoria

Pyreneittenkoiran sukulaisrotuja ovat maremmano-abbruzzese , sarplaninac, kuvasz, slovakiancuvac sekä owczarek podhalanski .

Ensimmäiset koirat Suomessa, koiramäärän kehitys

Suomeen ensimmäinen pyreneittenkoiran tuli vuonna 1963, kun Englannista saapui uros Bobby de Fontenay. Koiran omisti Soili Euramaa Sannäsin kartanosta Porvoon läheltä. Jälkeläisiä Bobbylla ei ollut.

Rodun kasvatustoiminta alkoi Suomessa vuonna 1969, kun vuonna 1966 Englannista tuodut kaksi narttua, Edwina de Rosavenda du Fontenay, omistaja Seija Kärkkäinen, Tuulian kennel, ja Ethel de Fontenay, omistaja Arne Ahokas, du Mont-de-Neige – kennel, astutettiin uroksella, joka oli Englannista Ruotsiin tuotettu Christo de Fontenay.

Rodun suosio pysyi vakaana 1970 - ja 1980-luvulla, pienin rekisteröintimäärä oli vuonna 1971 kolme kappaletta, suurimmat 1988 53 ja 1989 42 kpl. Vuosittaiset rekisteröinnit muina vuosina olivat 20-36 kappaletta.

3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA

Nykyinen rotua harrastava yhdistys/järjestö ja aiemmat rotujärjestöt

Vuonna 1979 perustettiin rodun yhdistys Pyreneittenkoira-alajaosto, joka toimi silloisen rotujärjestönsä Suomen Seura- ja Kääpiökoirayhdistyksen alaisena. Vuoden 1986 jälkeen rotujärjestönä on ollut Suomen Seurakoirayhdistys ry.

Pyreneittenkoira-alajaoston perustajana oli Elina Haapaniemi.

Yhdistyksen syyskokous 19.12.1992 hyväksyi pyreneittenkoirien ja pyreneittenpaimenkoirien toiminnan yhdistämisen. Tätä ennen pyreneittenpaimenkoirilla oli oma alajaosto, Pyreneittenpaimenkoirakerho. Uuden perustettavan yhdistyksen nimeksi tuli Suomen Pyreneläiset ry. Yhdistys merkittiin yhdistysrekisteriin 29.6.1994. Yhdistyksen kotipaikka on Helsinki.

Suomen Pyreneläiset ry on hyväksytty SKL-FKK:n jäsenyhdistykseksi 16.8.1994 ja Helsingin Seudun Kennelpiirin jäsenyhdistykseksi 18.1.1995.

Rotua harrastavan yhdistyksen oikeudet on myönnetty elokuussa 1994.

Yhdistys on jäsenenä Kennelliitossa, Suomen Seurakoirayhdistyksessä, Helsingin Seudun Kennelpiirissä, Suomen Palveluskoiraliitossa ja Suomen Agilityliitossa.

Rotua harrastavan yhdistyksen tai järjestön jäsenmäärä ja sen kehitys

Yhdistyksen jäsenmäärä 31.12.2019 oli 217. Jäsenmäärän suuntaus on ollut viime vuosikymmeneltä laskeva (31.12.2011 jäsenmäärä oli 291 ja 31.12.2016 226).

Yhdistyksen puheenjohtajat:

Perustamisvuodesta alkaen, vuoteen 1993 puheenjohtajana toimi Elina Haapaniemi, joka nimettiin kunniapuheenjohtajaksi yhdistyksen täyttäessä 20 vuotta.

Aarno Martens 1993–1999

Tapani Koivusalo 1999–2003

Kirsi Nieminen 2003, varapuheenjohtaja Jukka-Pekka Kinnunen hoiti tehtävää 9/2003-3/2004

Jukka-Pekka Kinnunen 2004–2005

Irma Wiita 2005–2007

Tuulikki Tammiala-Salonen 2007–2007

Satu Hattunen 2007–2009

Jouni Kautto 2010–2011

Satu Hattunen 2012–2018, varapuheenjohtaja Virpi Hirvelä tehtävää osan vuodesta 2018

Virpi Hirvelä 2019, varapuheenjohtaja Minna Lavikainen hoiti tehtävää 9-12/2019

Tuulikki Tammiala-Salonen 2020-

Jalostusorganisaation rakenne ja jalostustoimikunnan tehtävät

Suomen Pyreneläiset ry:n jalostustoiminnassa on kolme rotua; pitkäkarvainen pyreneittenpaimenkoira, lyhytkarvainen pyreneittenpaimenkoira ja pyreneittenkoira.

Suomen Pyreneläiset ry:n syyskokous on 25.10.2008 päättänyt yhdistää rotujensa jalostusta hoitaneet jalostusjaostot yhdeksi, yhteiseksi jalostustoimikunnaksi.

Suomen Pyreneläiset ry:n jalostustoimikuntaan kuuluu puheenjohtaja ja vähintään kuusi jäsentä. Yhdistyksen hallitus nimittää puheenjohtajan joka yhteistyössä hallituksen kanssa muodostaa jalostustoimikunnan.

Puheenjohtajan ja jäsenten toimikausi määräytyy jalostustoimikunnan toimintaperiaatteiden mukaisesti. Yhdistyksen vuosikokous 21.3.2009 vahvisti jalostustoimikunnan toimintaperiaatteet. Toimikunnan jäsenten tulisi edustaa monipuolisesti yhdistyksen edustamien rotujen ja rotumääritelmien sekä jalostuksen tuntemusta.

Jalostustoimikunnan tehtävänä on vaalia edustamiensa rotujen tilaa ja kehitystä maassamme.

Jalostustoimikunta kerää, välittää, tallentaa ja arkistoi rotujaan koskevaa tietoa. Lisäksi jalostustoimikunta huolehtii edustamiensa rotujen kasvatukseen ja jalostukseen liittyvästä neuvonnasta ja opastamisesta sekä päivittää Jalostuksen tavoiteohjelman (JTO) ja jalostussuosituksen tarvittaessa.

4. RODUN NYKYTILANNE

4.1. Populaation rakenne ja jalostuspohja

Rodun perinnöllinen monimuotoisuus tarkoittaa sen geeniversioiden (alleelien) runsautta.

Puhutaan myös jalostuspohjan laajuudesta. Tämä mahdollistaa rodun yksilöiden geenipareihin heterotsygotiaa, joka antaa niille yleistä elinvoimaa ja suojaa monen perinnöllisen vian ja sairauden puhkeamiselta ja mahdollistaa perinnöllisen vaihtelun.

Rodun geenipohjan kapeneminen voi johtaa esimerkiksi tulehdussairauksiin, autoimmuunitauteihin ja allergioihin.

Rotu on monimuotoisuudeltaan suppea, jos vain murto-osa jalostuskoirista ja linjoista on käytössä, tai joko pentuekoko tai jälkeläismäärät ovat yksilömäärään liian suuria. Isoilla jälkeläismäärillä rotuun ilmestyy yksittäisten geeniversioiden toiston kautta helposti rodulle uusia tyyppivikoja tai -sairauksia. Pahimmillaan on vaikea löytää jalostukseen koiria, joilla ei tätä geeniversiota ole.

Ihannelilanteessa jalostukseen käytetään, kolmen vuoden keskiarvolla (2019/8 2018/7 2017/6), vähintään 27% koirista.

Monimuotoisuutta turvaava rajoitus yksittäisen koiran elinikäiselle jälkeläismäärälle on pyreneittenkoiran pienilukuisuuden vuoksi 5 % suhteessa rodun neljän vuoden

rekisteröinteihin. Rodun neljän vuoden rekisteröintien perusteella (2019-2016) rekisteröintejä on 249 ja yksi koira saisi olla vanhempana korkeintaan 12 jälkeläiselle. Yhdessäkään rodussa ei yhdellä yksilöllä saisi olla enempää kuin 100 jälkeläistä. Toisen polven jälkeläisiä rodussa saisi olla korkeintaan 10 %, 24 jälkeläistä suhteessa neljän vuoden rekisteröinteihin.

4.1.1 Populaation rakenne ja sukusiitos

Taulukko 1. Vuositolasto – rekisteröinnit

Vuositolasto - rekisteröinnit					
	2019	2018	2017	2016	2015
Pennut (kotimaiset)	36	74	50	78	27
Tuonnit	1	4	3	3	4
Rekisteröinnit yht.	37	78	53	81	31
Pentueet	6	9	6	10	6
Pentuekoko	6,0	8,2	8,3	7,8	4,5
Kasvattajat	3	6	5	5	6
jalostukseen käytetyt eri urokset					
- kaikki	5	7	6	8	5
- kotimaiset	3	5	3	5	2
- tuonnit	1	2	2	3	3
- ulkomaiset	1	0	1	0	0
- keskimääräinen jalostuskäytön ikä	5 v 2 kk	4 v 11 kk	5 v	4 v 1 kk	2 v 8 kk
jalostukseen käytetyt eri nartut					
- kaikki	6	9	6	10	6
- kotimaiset	4	7	5	3	4
- tuonnit	2	2	1	7	2
- keskimääräinen jalostuskäytön ikä	4 v 8 kk	3 v 7 kk	3 v 5 kk	4 v 5 kk	3 v 4 kk
Isoisät	9	11	9	15	10
Isoäidit	10	15	10	15	11
Sukusiitosprosentti	1,36%	0,99%	2,05%	0,73%	2,28%

Rekisteröintimäärät Suomessa

Edellisvuosikymmenestä (2000-2009) rekisteröintimäärät ovat laskeneet 77 rekisteröidystä koirasta/vuosi (2010-2019) viime vuosikymmenen 54 rekisteröityyn koiraan/vuosi, mikä on 30% lasku rekisteröintimäärissä.

Jakautuminen linjoihin

Jakautuminen linjoihin 10 vuoden (2010-2019) katsauksella, 5 käytetyimmän uroksen osuus on 34,49% (21 pentuetta/ 119 pentua) ja nartun 37,74% (12pentuetta/97pentua) rekisteröinneistä ensimmäisen sukupolven 20 jalostuskoiran jälkeläisten osalta. Urosten osuudelta 55 pentueesta/345 jälkeläisestä ja narttujen osuudelta 32 pentueesta/257 jälkeläisestä. Toisessa sukupolvessa saman viiden käytetyimmän top 20 koiran osuuksista sukulinjoissa ovat uroksilla 59% (128/215) ja nartuilla 38% (56/148) 2.sukupolven jälkeläisistä.

Tuontikoirien vuosittainen lukumäärä

2015-2019 tuontikoirien osuus kotimaisiin rekisteröinteihin verrattuna on 5% (14 rekisteröityä tuontia/265 kotimaista rekisteröintiä).

Rodun jalostusurosten ja -narttujen ikä

2015-2019 urosten keskimääräinen käyttöikä oli 4 vuotta 4 kuukautta, ja narttujen keskimääräinen käyttöikä oli 3 vuotta 10 kuukautta.

Tietoa sukusiitoksesta

Sukusiitosaste tai -prosentti on todennäköisyys sille, että satunnaisesti valittu geenipari sisältää geenistä kaksi samaa alleelia (versiota), jotka ovat molemmat peräisin samalta esivanhemmalta. Saman esivanhemman tietty alleeli on siis tullut koiralle sekä isän että emän kautta. Tällainen geenipari on homotsygoottinen ja identtinen. Ilman sukusiitosta suurin osa yksilöiden geenipareista on heterotsygoottisia, jolloin haitalliset, resessiiviset alleelit pysyvät vallitsevan, normaalin alleelin peittäminä.

Sukusiitos vähentää heterotsygoottisten geeniparien osuutta jokaisessa sukupolvessa sukusiitosasteen verran, joten esimerkiksi puolisisarparituksessa jälkeläisten heterotsygotia vähenee 12,5 %. Myös todennäköisyys haitallisten resessiivisten ongelmien esiintuloon on puolisisarparituksessa 12,5 %. Sukusiitoksella pyritään tuottamaan tasalaatuisia ja periyttämisvarmoja eläimiä. Tutkimuksissa on todettu sukusiitoksen haittavaikutusten alkavan näkyä eläimen sukusiitosasteen ylittäessä 10 %. Silloin todennäköisyys sukusiitostaantumaa todellistuu, hedelmällisyyden ja elinvoiman heikkenemiseen kasvaa. Sukusiitosasteen suuruus riippuu laskennassa mukana olevien sukupolvien määrästä, joten vain sellaisia sukusiitosasteita voi verrata keskenään, jotka on laskettu tismalleen saman taustainfon perusteella. Jalostuksessa suositellaan viiden sukupolven perusteella lasketun sukusiitosasteen pitämistä alle 6,25 %.

(Lähde: Kennelliiton [jalostusta ja populaatiogenetiikkaa käsittelevät artikkelit](#), Katariina Mäki)

Rodun vuosittainen sukusiitosaste

2015-2019 keskiarvo sukusiitosasteelle rodussa on 1.48%.

4.1.2 Jalostuspohja

Taulukko 2. Jalostuspohja per sukupolvi

	2019	2018	2017	2016	2015
- pentueet	31	31	30	32	30
- jalostukseen käytetyt eri urokset	23	21	21	21	23
- jalostukseen käytetyt eri nartut	28	29	26	25	24
- isät/emät	0,82	0,72	0,81	0,84	0,96
- tehollinen populaatio	35 (56%)	34 (55%)	32 (53%)	31 (48%)	32 (53%)
- uroksista käytetty jalostukseen	2%	3%	8%	9%	17%
- nartuista käytetty jalostukseen	7%	10%	15%	20%	24%

Jalostukseen käytettyjen urosten ja narttujen osuus syntyneistä

Viiden vuoden aikana 7.8% rodun uroksista on käytetty jalostukseen ja nartuista 15.2%.

Isät/emät -luku

Viiden vuoden keskiarvo 0,83 (0.82, 0.72, 0.81, 0.84, 0.96)

Tietoa tehollisesta populaatiokoosta

Tehollinen populaatiokoko on laskennallinen arvio rodun perinnöllisestä monimuotoisuudesta. Perinnöllistä monimuotoisuutta voidaan tutkia myös DNA-näyttein.

Rodun tehollinen populaatiokoko

Rodun tehollinen populaatiokoko vuosina 2015-2019 on vaihdellut välillä 31-35, ollen keskimäärin 53% maksimista.

Taulukko 3. Viimeisen 10 vuoden aikana jalostukseen runsaimmin käytetyt 20 urosta

Tilastointiaikana				Toisessa polvessa		Yhteensä			
#	Uros	Pentueita	Pentuja	%-osuus	kumulat.%	Pentueita	Pentuja	Pentueita	Pentuja
1	FAGO DE ALBA DE LOS DANZANTES s.2006	6	44	8,92%	9%	12	62	6	44
2	ECHO DE'CHIEN AVANGARD KING s.2010	5	32	6,49%	15%	0	0	5	32
3	ITOU DE BIGERIONNES s.2013	4	27	5,48%	21%	5	38	4	27
4	VARJOMÄEN RIEMU s.2012	2	18	3,65%	25%	0	0	2	18
5	RIVES D'EAUX ALBUS TIWAZ OSTARA s.2014	2	18	3,65%	28%	1	8	2	18
6	CHENESPACE RAISON D'ETRE s.2011	3	18	3,65%	32%	0	0	3	18
7	CERES DU PIC DE VISCOS s.2007	3	17	3,45%	35%	4	28	4	21
8	PIARROUYE DU MAS DE BEAUVOISIN s.2016	2	16	3,25%	39%	0	0	2	16
9	PYRVIEW'S SPARTAN WARRIOR s.2009	4	16	3,25%	42%	15	82	4	16
10	SANS CÉDER CAMEMBERT s.2010	2	15	3,04%	45%	2	19	2	15
11	CHENESPACE TAUTAVEL s.2012	2	15	3,04%	48%	2	15	2	15
12	CHENESPACE YLANG YLANG s.2014	2	15	3,04%	51%	0	0	2	15
13	CHENESPACE PATRON s.2010	2	14	2,84%	54%	1	1	3	22
14	KALLISTO DU GRAND TENDRE s.2011	1	13	2,64%	56%	0	0	1	13
15	CHENESPACE TARBÉSAN s.2012	2	13	2,64%	59%	6	40	2	13
16	COVERMOUNT BIG BLOCK s.2009	2	12	2,43%	61%	5	33	2	12
17	MOUNTAIN'S PEARL SG THE ORIGINAL HIGH s.2015	1	12	2,43%	64%	0	0	1	12
18	BLANCHE MER'S AMOROUS s.2006	2	11	2,23%	66%	3	7	3	16
19	SOULMAN'S TRITON s.2012	1	11	2,23%	68%	0	0	1	11

20	PYRZILLAC'S URSAMAJOR s.2006	1	10	2,03%	70%	2	6	4	33
----	--	---	----	-------	-----	---	---	---	----

10 vuoden aikana käytetyin uros on tuonti uros Fago de Alba de los Danzantes, jolla on 6 pentuetta/44 jälkeläistä, kumulatiivisesti 8.92% rodun pennuista sinä ajanjaksona.

Taulukko 4. Viimeisen 10 vuoden aikana jalostukseen runsaimmin käytetyt 20 narttua

Tilastointiaikana		Toisessa polvessa			Yhteensä			
#	Narttu	Pentueita	Pentuja	%- osuus	Pentueita	Pentuja	Pentueita	Pentuja
1	ECHO DE'CHIEN BEWITCHED s.2011	3	34	6,90%	0	0	3	34
2	OPAL DE JOLI JAUNTER s.2011	3	21	4,26%	1	6	3	21
3	CHENESPACE MILLA MIGNONNE s.2010	3	17	3,45%	4	23	3	17
4	ALTA COLINAS JUVEL s.2011	2	15	3,04%	4	32	2	15
5	FLEURETTE COQUINA PATOU DE L'HOURETTE s.2010	3	14	2,84%	4	18	3	14
6	NOBLESSE DE JOLI JAUNTER s.2011	2	13	2,64%	4	38	2	13
7	ANGEL'S JOY FURY MAGNUM s.2015	1	13	2,64%	0	0	1	13
8	CHENESPACE CAT OUT OF THE BAG s.2015	1	12	2,43%	0	0	1	12
9	ECHO DE'CHIEN AMELIE QUEEN s.2010	2	12	2,43%	2	16	2	12
10	COVERMOUNT BETTY BOOP s.2009	1	11	2,23%	7	36	1	11
11	DOMACO'S JUSTIINA s.2013	1	11	2,23%	0	0	1	11
12	DARA RANC SINORITA s.2015	1	10	2,03%	0	0	1	10
13	CHENESPACE ZAZOU s.2014	1	10	2,03%	1	8	1	10
14	BLANCHE MER'S BIANCHI s.2007	1	10	2,03%	0	0	1	10
15	ANGEL'S JOY CASCADE s.2004	1	9	1,83%	3	10	2	13
16	DOMACO'S RAQUEL s.2009	2	9	1,83%	2	19	2	9
17	CHENESPACE CHAMPAGNE PLEASE s.2015	2	9	1,83%	0	0	2	9
18	CHANEL II FARMA STEKOT s.2012	1	9	1,83%	0	0	1	9
19	CHENESPACE BAD ATTITUDE s.2015	1	9	1,83%	0	0	1	9

20	CHENESPACE QUESTION PIÈGE s.2010	1	9	1,83%	5	30	1	9
----	--	---	---	-------	---	----	---	---

Kymmenen vuoden aikana käytetyin narttu jalostukseen on ollut tuontinarttu Echo de'Chien Bewitched jolla 3 pentueessa yhteensä 34 jälkeläistä, kumulatiivisesti 6.9% rodun pennuista 10 vuoden ajanjaksona.

Jalostuskoirien käyttömäärät

10 vuoden (2010-2019) ajalta 5 käytetyimmän uroksen osuus on 34,49% (21 pentuetta/ 119 pentua) ja nartun 37,74% (12pentuetta/97pentua) rekisteröinneistä ensimmäisen sukupolven top 20 jalostuskoiran jälkeläisten osalta. Urosten osalta 55 pentueesta/345 jälkeläisestä ja narttujen osalta 32 pentueesta/257 jälkeläisestä.

12 eri urosta on tuottanut 50% aikajakson pennuista.

Jalostuskoirien keskinäinen sukulaisuus

Uroksista Fago on Raison d'Etren, Tautavelin ja Tarbesanin isä sekä Ylangin isoisä. Spartan Warrior on Avangard Kingin ja Patronin isä. Big Block on Riemun isä. Itou on SG Original High'n isä.

Nartuista Noblesse on Fury Magnumin emä. Cat of the Bag ja Champagne Please ovat sisaruksia ja Zazou on niiden puolisisar; kaikkien kolmen isä on Tarbesan. Tarbesanin ja Tautavelin emä on Betty Boop.

4.1.3 Rodun populaatiot muissa maissa

Ranskasta tai Espanjasta ei löydy useita täysin erillisiä linjoja. Ranskasta on vaikea enää löytää koiria, joiden takana ei olisi Estom du Comte de Foix ja useimpien espanjalaisten koirien takaa löytyy Sautor de l'Oronet. Ruotsiin on tuotu koiria paitsi Euroopasta myös Englannista ja Yhdysvalloista ja tämän ansiosta sieltä löytyy koko Eurooppaa ajatellen joitain harvinaisempia sukulinjoja edustavia koiria.

Rekisteröintimäärät/ vuosi	Ranska	Ruotsi
2010	592	66
2011	443	78
2012	507	78
2013	538	68
2014	522	60
2015	593	43
2016	476	86
2017	458	37
2018	458	65
2019	470	67 (lähde SKK Avelsdata)

4.1.4 Yhteenveto populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta

Rodun jalostuspohjan laajuus

Vuosittaisesta vaihtelusta huolimatta pyreneittenkoirien rekisteröinti on ollut laskussa viime vuosikymmenellä, edellisvuosikymmeneen verrattuna (2000-2009 rekisteröintimäärän keskiarvo 77 rekisteröidystä koirasta/vuosi, 2010-2019 vuosien 54 rekisteröityyn koiraan/vuosi). Keskimääräisesti 30% lasku rekisteröintimäärissä. Laskeuman määrissä selittää kuitenkin yhden sukupolven mittainen ajanjakso vuosina 2003-2006, jolloin vuosittainen rekisteröintimäärä oli keskimäärin 100. Tätä ajanjaksoa lukuun ottamatta 2000 luvun alkupuolelta keskimäärä on ollut 68 rekisteröinnin paikkeilla nyt laskien 54 keskiarvoon viime vuosikymmenellä. Rodun kotimaassa Ranskassa edellisen vuosikymmenen rekisteröintien vuosittainen keskiarvo oli 505 pentua, Espanjassa 119 ja Ruotsissa 67. Nämä kolme ovat olleet merkittävimmät tuontimaat viimeisten neljän vuoden aikana. Kovin uutta verta ei näistäkään ole löytynyt, sillä miltei kaikkien sukutaulusta löytyvät 4.1.3 osuudessakin mainitut historian koirat. Vuosikymmenien Matador tyyppinen jalostus etenkin Keski-

Euroopassa, on tuottanut sen että yksittäisiä koiria löytyy hyvin laajalti monien kasvattajien linjoissa.

Jalostukseenkäyttöissä ei ole havaittavissa sen enempää nousu- kuin laskutendenssiäkään. Urosten jalostuksenkäyttöikä on vaihdellut välillä 2v 6kk-5v ja narttujen välillä 2v 11kk.

Keskimääräinen vuosittainen sukusiitosaste rodussa on vaihdellut välillä 0.25-5.23. 5,23 on ehdottomasti liian korkea ja selittyy yhdellä sisarusparituksella; kaikkien muiden vuoden 2011 pentueiden sukusiitosprosentti oli alle 0,65. Vuonna 2008 tehtiin yksi äiti-poika-paritus, mutta rekisteröintejä oli selvästi enemmän, joten keskimääräinen SSP ei noussut yhtä korkeaksi kuin vuonna 2011. 2015-2019 keskiarvoinen SSP oli 1.48%.

Jalostuskanta on niin pieni, että tehollinen populaatio on reilusti alle 50, ja rodun tilanne on hyvin haavoittuvainen.

Laskennallinen sukupolven tehollinen populaatio on laskenut: 2000-luvulla se ylsi jopa 50:een, 2010-luvulla se on ollut vähän yli 30. Tehollisen kannan koon laskutapa antaa kuitenkin yliarvon todellisuuteen nähden, koska kaava olettaa koirille tasaiset jälkeläismäärät.

Kun jalostuskoirien sukulaisuussuhteet huomioidaan, tehollinen populaatio laskee pienemmäksi. Tehollinen populaatio ei kasva, jos samaa urosta käytetään monelle nartulle. Jalostuspohjaa voidaan laajentaa tehokkaasti vain käyttämällä sekä useita narttuja että uroksia. Koska pentueet rodussamme ovat keskimäärin suuria, tulisi nykyisin mahdollista kaksoisastutusta myös hyödyntää tehollisen jalostuspohjan kasvattamiseksi. Isät/emät – suhde on vaihdellut välillä 0,75-1 vuosilta 2007-2016. Vuosina 2007-2016 on käytetty 71 eri urosta. Samana aikana on käytetty 85 eri narttua.

Rodun jalostuspohja Suomessa on niin pieni, ettei rotua voi pitemmän päälle ylläpitää tekemättä yhteistyötä muun Euroopan ja koko maailman kanssa.

Tärkeimmät jalostuspohjaa kaventavat tekijät

Merkittävin rodun jalostuspohjaa kaventava tekijä lienee rodun vähäinen lukumäärä. Koska on kyseessä rotu, joka ei kenelle tahansa sovi, rekisteröintien suuri lisääminen ei ole mahdollista, mutta olemassa olevan materiaalin laaja käyttö olisi mahdollista. Tämän hetkinen jalostuspohja on kaventunut muutamien urosten ja narttujen liikakäytön vuoksi. Liiallisesti käytetyt koirat ovat usein myös sukua keskenään. Viime vuosina tuotuja tuontikoiria ei pystytä heti käyttämään hyväksi, sillä on odotettava niiden terveystuloksia. Hyvin usein on myös tuotu koiria, joiden sukulaisia on jo käytössä Suomessa, joten niiden jalostuskäyttö ei laajenna jalostuspohjaa merkittävästi.

Jälkeläismäärään perustuva PEVISA-ohjelma

Pyreneittenkoirien PEVISA ei ota kantaa jälkeläismääriin.

4.2 Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet

4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta

Pyreneittenkoiria on käytetty suojelemaan itsenäisesti karjalaumoja pedoilta kautta aikojen. Jalostuksessa päähuomio on kiinnitetty vahtimis- ja varoittamisominaisuuksiin sekä laumaan leimautumiseen. Tämän ansiosta koirasta on tullut voimakas ja ketterä, sekä suojeltaviaan kohtaan lempeä ja kiintyvä. Itsenäisyys ja aloitekyky ovat ominaisia tälle rodulle, minkä vuoksi isännältä vaaditaan tiettyä auktoriteettia. Hylkäävänä virheenä mainitaan vihaisuus.

4.2.2 Jakautuminen näyttely- / käyttö- / tms. -linjoihin

Pyreneittenkoirissa ei ole havaittavissa jakoa näyttely- tai työkoiralinjoihin. Aivan kaikista ei ole työkoiriksi ja jotkut yksilöt taas täyttävät paremmin rotumääritelmän ihanteen menestyen siten näyttelypuolella. Näyttelymenestys ei sulje pois mahdollisuutta, etteikö koira voisi olla myös hyvä työkoira.

4.2.3 PEVISA-ohjelmaan sisällytetty luonteen ja käyttäytymisen ja/tai käyttöominaisuuksien testaus ja/tai

Pyreneittenkoirien PEVISA-ohjelmaan ei ole sisällytetty mitään luonteeseen, käyttäytymiseen tai käyttöominaisuuksien testaamiseen tai kuvaamiseen.

4.2.4 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa

Pyreneittenkoiralle on tyypillistä ja alkuperäiskäytössä välttämätöntä kiintyä ja leimautua erittäin voimakkaasti laumaansa. Tämä altistaa eroahdistukselle, jota pyreneittenkoirat saattavat ilmentää yksin jäädessään haukkumalla, kuolaamalla ja läähättämällä, virtsaamalla, ulostamalla sekä tuhoikäyttyymisellä. Sisälle asuntoon sulkeminen tuntuu ahdistavan koiria enemmän kuin ulos jättäminen, tai sitten oireilu ei vaan näy ulkona yhtä selvästi kuin sisällä. Ainakin kaksi pyreneittenkoiraa on lopetettu vaikean eroahdistuksen vuoksi.

Omalla reviirillään pyreneittenkoirat omaavat vahvan vahtivietin ja ovat jopa dominoivia: kaikki aidan ulkopuolella kulkevat uhkaavaksi koetut ihmiset, eläimet ja kulkuneuvot haukutaan. Moni pyreneittenkoira vahtii jopa reviirinsä ilmatilaa ilmoittaen linnuista ja lentokoneista. Tervehermoinen koira kuitenkin muuttaa käyttäytymistään, kun omistaja toivottaa vieraan tervetulleeksi ja päästää portista sisään. Moni yksilö on omistajan läsnä ollessa ihmissosiaalinenkin, osa huomattavasti itsenäisempiä ja välinpitämättömpiä. Vieraat koiratkin hyväksytään usein, kunhan ne käyttäytyvät kohteliaan alistuvasti. Aikuiset, etenkin astuneet urokset eivät kuitenkaan yleensä suvaitse vieraita aikuisia uroksia reviirillään. Pieni osa pyreneittenkoirista on ääniherkkiä (pelkää ukkosta, ampumista, raketteja jne). Äänipelko, niillä joilla sitä on, saattaa lisääntyä iän myötä ja on muutamilla koirilla muuttunut paniikinomaiseksi peloksi (koira saattanut tulla läpi aidoista, ikkunoista). Äänipelko on voimakkaasti perinnöllinen asia ja sekä vaikeuttaa koiran pitoa, sekä aiheuttaa koiralle itselleen kärsimystä. Arkoja tai aggressiivisia koiria ei saa käyttää jalostukseen.

Luonnetesti ja MH-luonnekuvaus

	2019	2018	2017	2016	2015
LTE		3 tulosta	2 tulosta	2 tulosta	1 tulosta
LTE0					
LTE-					
Yhteensä	0 tulosta	3 tulosta	2 tulosta	2 tulosta	1 tulosta

Jalostustarkastus

Pyreneittenkoirille ei ole vielä tehty luonteen jalostustarkastuksia. Ihanneprofiilit on tehty, mutta niitä ei ole vielä hyväksytty.

Erot eri maiden populaatioiden välillä

Euroopan sisällä populaatio erot ovat rotutyypiltään pieniä ja olemattomia. Linjat ovat sekoittuneet joka maassa pitkälti, ja pääasiassa Englannissa ja Amerikassa on edelleen eroavat sukulinjat. Eritoten Amerikassa pyreneittenkoiralle on kehittynyt osittain seurakoiramainen ihmissosiaalinen luonne osassa linjoja. Rotu on Jenkeissä myös huomattavasti Eurooppaa suosittu lemmikinäkin työkoiran sijasta.

Sukupuolten väliset erot

Käytettävissä olevat testi- ja kyselytutkimukset eivät osoita merkittävää eroa sukupuolten luonteissa; erot mielletään enemmän yksilöön kuin sukupuoleen liittyviksi.

4.2.5 Käyttö- ja koeominaisuudet

Rodun alkuperäinen käyttö

Rotumäärittelmä määrittelee käytön seuraavasti: Vuoristossa käytettävä karjalaumojen suojelija. Rodun kotimaassa Ranskassa pyreneittenkoiraa on alun perin käytetty laumanvartijana/ suojelijana petoja vastaan. Ranskassa pyreneittenkoiria toimii edelleen alkuperäisessä tehtävässään. Tämä työ vaatii koiralta rohkeutta, itsenäistä päättelykykyä ja laumaansa leimautumista.

Käyttöominaisuuksien säilyttäminen

Rodun soveltuvuutta työkoiriksi on vaikea testata muuten kuin työkäytössä. Epävirallista konesusi- ja konekarhutestiä on tarjottu petokäyttäytymisen testaamiseen, mutta näyttöä testituloksen korrelaatiosta laumanvartijatehtävään sopimisesta ei ole. Yksittäisiä laumanvartijatehtävää haittaavia ominaisuuksia kuten jahtaamistaipumusta voi olla helpompi testata. Käyttöominaisuuksien säilyttämiseksi tulisi tehdä jalostusvalintoja käyttöominaisuuksien pohjalta. Tällöin esimerkiksi lampaita jahtaavat koirat tulisi sulkea jalostuksesta pois.

Vertailu rodun kotimaahan ja muihin tärkeisiin maihin

Ranskassa on rodulla oma luonnetesti joka on Suomen luonnetestiä huomattavasti suppeampi mutta antaa hermorakenteesta osviittaa. Ruotsissa on tehty jo enemmän luonnekuvauksia kuin Suomessa; niihin päästään vertaamaan, kun saadaan Suomeenkin enemmän luonnekuvattuja koiria.

Luonnetesti tulokset	2019	2018	2017
LTE		100% (3 koiraa)	100% (2 koiraa)
LTE0			
LTE-			
Yhteensä	0 koiraa	3 koiraa	2 koiraa

Rallytoko tulokset	2019	2018	2017
MESHYV			
MESO			
MES-			
VOIHYV			
VOIO			
VOI-			
AVOHYV			
AVOO			
AVO-			
ALOHYV			50% (1 koiraa)
ALOO			50% (1 koiraa)
ALO-		100% (1 koiraa)	
Yhteensä	0 koiraa	1 koiraa	2 koiraa

Hyötykoira-, virka- tai muu työkäyttö

Laumanvartijan leimauttaminen laumaan pitäisi aloittaa mieluiten jo pentuna ja vanhemman koiran opastuksella. Pyreneittenkoirista niin kuin muistakin laumanvartijoista löytyy työkoiriksi soveltuvia koiria ja enemmän seurakoiriksi soveltuvia, jotka ovat ehkä jo hieman menettäneet ominaisuuksia joita työkoiralta vaaditaan, siksi olisi tärkeää kiinnittää työkoiraa valitessa erityistä huomiota pennun luonteeseen. Rohkea ja rauhallinen pentu on mahdollisesti paras vaihtoehto työkoiraksi. Suomessa Teet Otstavel on aloittanut laumanvartijarotujen tutkimisen. Yksittäiset koirat ovat kilpailleet Agilityssä ja TOKOssa. Muutama koira toimii ”terapiakoirana” eläinavusteisessa toiminnassa, ja kourallinen vierailen esimerkiksi vanhainkodeissa. Pyreneittenkoiria on käytetty myös luku-/kirjastokoirina.

Alkuperäiset, rodunomaiset käyttäytymistarpeet ja niiden täyttäminen

Mielipiteet käytöstä, nimenomaan lauman suojelijana, jakautuvat kahteen leiriin: jotkut ovat sitä mieltä, ettei pyreneittenkoirista enää ole alkuperäiseen käyttöönsä, sen vuoksi, että vietti suojella laumaa on kadonnut. Toinen osa on sitä mieltä, että kyseinen ominaisuus on tallella ja se näkyy esimerkiksi koirien tavassa suojella vaikkapa perheen lapsia. Espanjassa vuonna 1999 aloitettu Teresa Verda Gauerin ja Gilbert Guillotin tekemä tutkimus vertaili pyreneittenkoirien ja pyreneittenmastiffien ominaisuuksia laumanvartijan tehtäviin. Tutkimuksessa todettiin pyreneittenkoiran kykenevän laumanvartijan tehtävään

4.2.6 Käyttäytyminen kotona sekä lisääntymiskäyttäytyminen

Linkki rotuyhdistyksen luonnekyselyn tuloksiin:

http://www.suomenpyrenelaiset.fi/dokumentit/luonne_pyrkoirat_2018.pdf

Yksinoloon liittyvät ongelmat

Pyreneittenkoira kiintyy laumaansa (perheeseensä) voimakkaasti, mikä saattaa ilmetä eroahdistuksena.

Lisääntymiskäyttäytyminen

Lisääntymiskäyttäytymisestä ei ole riittävästi tutkimustietoa, mutta mielikuva on se, että pääsääntöisesti pyreneittenkoirilla on normaali lisääntymiskäyttäytyminen.

Sosiaalinen käyttäytyminen

Omalta välle pyreneittenkoira on ystävällinen ja uskollinen, todellinen perhekoira, mutta se voi olla varautunut vieraita kohtaan. Pyreneittenkoiran ominaisuuksiin kuuluu, ettei se unohda kokemiaan asioita, näin ollen se saattaa suhtautua erittäin varautuneesti tilanteisiin, jotka on aikaisemmin kokenut jotenkin ikäviksi. Monesti koiran luonnetta tuntemattomat saattavat kuvitella varautuneisuuden olevan arkuutta.

Pelot ja ääniherkkyys

Pieni osa pyreneittenkoiria pelkää ukkosta, ampumista, raketteja ja muita kovia ääniä. Äänipelko, niillä joilla sitä on, saattaa lisääntyä iän myötä ja on muutamilla koirilla muuttunut paniikinomaiseksi peloksi (koira saattanut tulla läpi aidoista, ikkunoista).

Ikään liittyvät käytöshäiriöt

Olemassa olevien ongelmien kuten ukkospelon on havaittu osalla pahenevan iän myötä. Ikääntyessä pahenevat terveysongelmat kuten kuulon tai näön heikkeneminen tai nivelrikkokivut saattavat myös muuttaa käytöstä.

Rakenteelliset tai terveydelliset seikat, jotka voivat vaikuttaa koirien käyttäytymiseen

Nivelrikko, näön heikkeneminen, spondyloosi ja selkärangan siltautuminen ovat seikkoja jotka vaikuttavat miltei aina käyttäytymiseen, kivun tai heikentyneen havaintokyvyn vuoksi.

4.2.7 Yhteenvedo rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohtista sekä niiden korjaamisesta

Keskeisimmät ongelmakohdat

Pyreneittenkoira on mitä suurimmassa määrin vielä työkoira ja sellaisena sen toivotaan myös säilyvän. Rodun kuuluisi saada toimia oman laumansa tai oman perheensä kanssa mahdollisimman paljon eikä viettää aikaansa yksinään odotellen omaa perhettä kotiin. Näin todennäköisesti välttyttäisiin ongelmilta joita saattaa ilmetä jos koira turhautuu tai eroahdistuu.

Eroahdistunut koira saattaa tehdä tuhojaan kotiloissa hajottaen ja sotkien tai vastaavasti masentuen ja menettäen elämänilonsa. Pienellä osalla koiria on paukku-/ ukkos-/ ilotulitusarkuutta. Vihaisuus on harvinaista, mutta se on vähälukuisenakin ongelmana vakava. Työkäyttöön liittyvistä ongelmista on niukasti tietoa, mutta vahdittavien jahtaamisen tiedetään sulkeneen pois työkäytöstä muutamia koiria.

Ongelmien syyt ja vähentäminen

Ongelmien kotikäyttäytymisessä ajatellaan johtuvan useimmiten siitä, että koira elää sille sopimattomissa olosuhteissa. Valistus ja rotutietouden lisääminen ennaltaehkäisevät. Mahdolliset ongelmat työkoirakäytössä saattavat johtua siitä, että jalostusvalintoja ei ole parin viime vuosikymmenen aikana tehty tarpeeksi käyttöominaisuuksien pohjalta. Osa käyttäytymisongelmista johtuu puutteellisesta vahdittavaan eläinlajiin leimauttamisesta, liian vähäisestä sosiaalistamisesta tai rodulle sopimattomasta tai puutteellisesta koulutuksesta. Kasvatuksessa tulee jatkossakin kiinnittää huomiota koirien luonteeseen ja käyttää jalostukseen mahdollisimman hyväluonteisia koiria. Luonteita pitäisi tutkia enemmän. Laumanvartija saa olla pidättyväinen, mutta arkaa tai aggressiivista koiraa ei saa käyttää jalostuksessa, eikä vahdittaviaan jahtaavaa koiraa tule myöskään jatkojalostaa.

4.3. Terveys ja lisääntyminen

4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet ja viat

PEVISA-ohjelman voimaantulovuosi sekä ohjelman muutokset

Rodulle astui 1.1.2008 voimaan PEVISA-ohjelma eikä sitä ole muutettu toistaiseksi.

PEVISA-ohje pyreneittenkoira:

Pentujen vanhemmista tulee astutushetkellä olla lonkkakuvauslausunto ja kyynärkuvauslausunto. Kuvaushetkellä koiran tulee olla täyttänyt 18 kk. Ohjelma on voimassa 1.1.2018–31.12.2022. Pentueen mahdollista ulkomaista isää koskee pysyvä poikkeuslupa.

PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet ja viat

Lonkkanivelen kasvuhäiriö eli ”lonkkavika”, (engl. hip dysplasia, HD) on koirien yleisin luuston ja nivelten kasvuhäiriö. Se voidaan määritellä perinnölliseksi lonkkanivelen löysyydeksi. Lonkat ovat syntymähetkellä silmämääräisesti normaalit, mutta muutokset alkavat jo pennun ensimmäisten elinviikkojen aikana.

Löysyys johtaa reisiluun pään ja lonkkamaljan riittämättömään kontaktiin. Alueelle kohdistuu epänormaalin suuri paine, joka on sitä suurempi mitä pienempi kontaktialue on. Tämä voi johtaa mikromurtumiin ja lonkkamaljan mataloitumiseen. Noin vuoden iässä lantion luutuminen on täydellistä ja yleensä kipukin helpottaa tässä iässä.

Lonkkanivelen kasvuhäiriö johtaa usein nivelrikkoon. Nivelrikon kehittymisen aikatauluun ja tyyppiin vaikuttavat rotukohtaiset ja yksilölliset erot. Lonkkanivelen kasvuhäiriön perimmäistä syytä ei tiedetä, mutta se periytyy tämänhetkisen tutkimustiedon perusteella kvantitatiivisesti eli siihen vaikuttaa useita eri geenejä. Myös ympäristöllä on vaikutusta lonkkavian ilmenemiseen ja vaikeusasteeseen.

Lonkkanivelen kasvuhäiriötä tavataan lähes kaikilla roduilla, mutta yleisintä se on suurilla ja jättiroduilla. Oireet voidaan huomata pentuna 3-12 kuukauden iässä, jolloin kipu johtuu löysyyden aiheuttamasta nivelkapselin tulehduksesta tai luukalvon hermojen jännityksestä ja repeämisestä. Nuorilla koirilla oireina voivat olla takajalkojen ontuminen, ”pupuhyppely”, ylösnousuvaiveudet levon jälkeen, liikkumishaluttomuus ja naksateleva ääni kävellessä. Oireet voivat alkaa äkillisesti ja omistaja voi liittää ne johonkin tapaturmaan. Oireet voivat vähentyä selvästi tai loppua kokonaan jopa useiksi vuosiksi, kun nivelen ympärille muodostuva sidekudos vähentää nivelen löysyyttä.

Toinen oireilevien koirien ryhmä on aikuiset koirat, joiden oireiden syynä on nivelrikko. Vanhemmilla nivelrikkoisilla koirilla oireet voivat olla epämääräisiä ja oireilu laitetaan usein vanhenemisen piikkiin. Tyypillisiä oireita ovat takajalkojen ontuminen ja jäykkyys liikkeessä. Lonkkavikainen koira yrittää viedä painoa pois takaosalta, mikä ilmenee kävellessä selkälän aaltoiluna ja lantion kiertymisinä. Tämä johtaa myös takaosan lihaskatoon ja

etupään lihasten voimistumiseen.

Lonkkanivelen kasvuhäiriön ja siitä johtuvan nivelrikon hoidossa on ruokinnalla keskeinen merkitys. Ylipaino pahentaa oireita ja pelkkä painon pudotus voi helpottaa koiran oloa. Tulehduskipulääkkeitä ja pistoksena tai suun kautta annettavia nivelnesteen ja nivelruston koostumusta parantavia aineita käytetään yleisesti. Sopiva liikunta pitää lihaksiston kunnossa ja nivelet liikkuvina. Kirurgisia hoitoja, kuten esimerkiksi lantion häpyluun lämpöluudutus, on myös olemassa. Huomioithan, että kirurgisesti hoidettua koiraa ei saa käyttää jalostukseen ja se tulisi siirtää EJ-rekisteriin.

Lonkkavian vastustamisohjelma perustuu useimmilla roduilla lonkkien röntgenkuvaukseen. Lonkkanivelen kasvuhäiriön periytyvyys on kohtuullinen. Ilmiasuunkin perustuva jalostusvalinta johtaa tuloksiin, jos valinta on systemaattista eikä lonkkavikaisia koiria käytetä. Jalostusarvoindeksien (BLUP-indeksit) avulla valinta on tehokkaampaa. Indeksissä otetaan huomioon koiran kaikkien tutkittujen sukulaisten taso ja poistetaan röntgentuloksiin vaikuttavien ympäristötekijöiden vaikutusta. Jalostusindeksejä lasketaan jo useille roduille sekä lonkka- että kyynärnivelistä. Indeksien laskemisen edellytyksenä on riittävä määrä kuvattuja koiria.

(Lähde: Kennelliiton jalostusta ja sairauksia käsittelevät artikkelit)

Kyynärnivelen kasvuhäiriö on yleisin isojen ja jättikokoisten koirien etujalan nivelkivun ja ontumisen aiheuttaja. Kyynärnivelen kasvuhäiriön eri muotoja ovat varislisäkkeen (processus coronoideus) sisemmän osan fragmentoituminen, olkaluun nivelnastan (condylus humeralis) sisemmän osan osteokondroosi ja kiinnittymätön kyynärpään uloke (processus anconaeus). Kyynärnivelen nivelpintojen epäyhdenmukaisuutta pidetään tärkeänä syynä kaikkiin edellä mainittuihin kasvuhäiriöihin ja myös se lasketaan kyynärnivelen kasvuhäiriöksi.

Kyynärnivelen kasvuhäiriö on yleisempää uroksilla todennäköisesti urosten suuremman painon ja mahdollisesti myös hormonaalisten tekijöiden takia. Nykykäsityksen mukaan perinnöllisillä tekijöillä on suurin osuus kyynärnivelen kasvuhäiriön synnyssä, mutta ympäristötekijöillä on osuutensa sen ilmenemisessä. Toisin sanoen optimaalisella ruokinnalla voidaan mahdollisesti estää kasvuhäiriön kehittyminen yksilöllä, jolla on siihen perinnöllinen taipumus.

Kaikissa kyynärnivelen kasvuhäiriöissä oireet alkavat keskimäärin 4 – 7 kuukauden iässä. Tyypillinen oire on ontuminen, joka voi pahentua rasituksessa tai olla voimakkainta levon jälkeen. Ontuminen voi olla jatkuvaa tai ajoittaista. Omistajan voi olla vaikea havaita koiran ontumista, jos kasvuhäiriö on molemminpuolinen. Toisinaan kasvuhäiriö on molemmissa kyynärnivelissä, vaikka koira ontuu vain toista jalkaa. Usein oireet huomataan vasta aikuisiällä ja silloin oireet johtuvat sekundaarisesta nivelrikosta. Kiinnittymätön kyynärpään uloke ei välttämättä oireile nuorella koiralla ja se voi olla röntgenkuvauksen sivulöydös. Kasvuhäiriöiden ja niiden erilaisten kirurgisten hoitojen tehosta ja pitkäaikaisennusteesta ei ole olemassa kattavia tutkimuksia. Leikkaushoidon hyöty on epävarma, jos nivelessä on jo selvät nivelrikon merkit. Kaikkien kyynärnivelen kasvuhäiriöiden seurauksena on ainakin hoitamattomana nivelrikko. Leikattuunkin jalkaan kehittyy yleensä aina jonkin asteinen nivelrikko, mutta sen määrä voi olla vähäisempää ja se voi kehittyä myöhemmin kuin ilman leikkausta hoidetussa nivelessä.

Kyynärnivelen nivelrikko invalidisoi koiraa yleensä pahemmin kuin esim. lonkkien nivelrikko, koska koiran painosta noin 60 % on etuosalla. Nivelrikon hoidossa tärkeitä ovat painon pudotus, liikunnan

rajoitus ja tarvittaessa käytetään myös tulehduskipulääkkeitä. Lisäksi voidaan käyttää nivelnesteen koostumusta parantavia lääkkeitä ja ravintolisiä.

Pohjoismaissa kyynärnivelkuvien arviointi perustuu sekundaarisiin nivelrikon merkkeihin. On huomattava, että jo 1. asteen muutos tarkoittaa sitä, että koiralla on kyynärnivelen kasvuhäiriö ja siitä johtuvia nivelrikkomuutoksia. Sairaita koiria ei pidä käyttää jalostukseen.

(Lähde: Kennelliiton jalostusta ja sairauksia käsittelevät artikkelit)

Rotuyhdistys suosittelee, että jalostukseen käytetään vain terveitä (A-B) tai korkeintaan lievää lonkkaniveldysplasiaa (C) ilmentäviä koiria. Jalostukseen käytettävien koirien

kyynärkuvauksen raja-arvoksi suositellaan 0/0.

Taulukko 5. Pyreneittenkoirien lonkkaniveltilasto vuosilta 2010-2019 lausuntovuoden mukaan

Vuosi	A	B	C	D	E	Yhteensä
2010	18	1	5	3	1	28
2011	5	3	2	1	0	11
2012	18	2	2	3	1	26
2013	7	4	3	2	0	16
2014	11	4	0	1	0	16
2015	7	5	4	0	0	16
2016	9	10	1	0	1	21
2017	14	6	0	1	0	21
2018	10	5	2	0	0	17
2019	24	7	2	2	1	36
Yhteensä	123	47	21	13	4	208
%	59%	23%	10%	6%	2%	39% rek

Taulukko 6. Pyreneittenkoirien kyynärnivelttilasto vuosilta 2010-2019 lausuntovuoden mukaan

Vuosi	0	1	2	3	Yhteensä
2010	23	0	0	0	23
2011	14	0	0	0	14
2012	23	1	0	0	24
2013	15	2	0	0	17
2014	13	0	0	0	13
2015	16	0	0	0	16
2016	18	2	0	0	20
2017	21	1	0	0	22
2018	15	1	0	0	16
2019	36	0	0	0	36
Yhteensä	194	7	0	0	201
%	97%	3%	0%	0%	37% rek

Ruotsissa tehtiin vuosina 2010-2019 lonkkaniveltutkimus 223 pyreneittenkoiralle (= 34% samana aikana rekisteröityjen määrästä). Näistä 126 (57%) sai tuloksen A, 52 (23%) tuloksen B, 27 (12%) C:n, 13 (6%) D:n ja 5 (2%) E-tuloksen. Ruotsin lonkkaniveltutkimustulokset olivat siis hyvin yhdenmukaiset Suomen tulosten kanssa; Suomessa tutkittiin hieman enemmän koiria kuin Ruotsissa. Kyynärniveltutkimus tehtiin 111 pyreneittenkoiralle, se on vain 17% samana aikana rekisteröityjen pyreneittenkoirien määrästä. Näistä 107 (96%) oli terveitä, 4 (4%) 1-astetta. Ruotsissa kyynärniveltutkimus ei ole rekisteröinnin ehto (Lähde: Svenska Kennel Klubb / Avelsdata)

4.3.2 Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet ja viat

Osteokondroosi

Pyreneittenkoirilla esiintyy olkanivelen osteokondroosia.

Osteokondroosi on luutumishäiriö, joka voidaan yhdistää nopeakasvuisuuteen.

Yksinkertaistettuna nivelpinnan ruston kehitys häiriyytyy, mikä saattaa johtaa kivuliaaseen irtopalaan nivelessä. Oireet alkavat tavallisimmin 5-9kk iässä etuosan ontumisena.

Molemminpuolinen sairaus voi olla vaikea havaita, koska koira ei ehkä onnu vaan saattaa yrittää vähentää etuosan kuormitusta pitämällä takajalkoja rungon alla. Sairaus todetaan röntgenkuvauksella. Osteokondroosin syntyyn vaikuttavat perinnöllinen alttius ja tärkeimpänä ympäristökijänä ruokinta. Kasvuhäiriöille altis isorotuinen kasvava koira onkin

varmintu ruokkia hyvälaatuiseilla isorotuiselle koiralle tarkoitettu täysravinnolla, jonka ravintoaine- ja hiveneinepitoisuus on normien mukainen. Ruokaa annetaan sellainen määrä, että koira pysyy hoikkana.

Lievät osteokondroosi-tapaukset saattavat pysyä oireettomina tai lakata oireilemasta lääkityksellä ja joskus pelkällä ruokinnan tasapainottamisella. Vakavammat, ja lähes aina irtopalaan johtaneet, vaativat leikkaushoidon.

Ennuste on hyvä, mutta leikkaushoito on kallista. Sairaita koiria ei pidä käyttää jalostukseen.

Patellaluksaatio eli polvilumpion sijoiltaan meno

Pyreneittenkoirilla esiintyy lateraalista patellaluksaatiota. Vika on periytyvä, mutta periytyvyyden mekanismi ei ole tiedossa. Polvinivelen rakenteelliset heikkoudet altistavat patellaluksaatiolle.

Jalka-asento on virheellinen ja polvilumpion telaurat ovat liian matalat. Patellaluksaatio jaetaan vian vakavuuden perusteella neljään eri asteeseen. Eläinlääkäri tutkii polvet tunnustelemalla. I - asteen luksaatiot ovat tavallisesti oireettomia. II- ja III - asteen luksaatioissa koiralla havaitaan selviä liikkumisvaikeuksia. IV - asteen luksaatioissa polvilumpio on pysyvästi pois paikoiltaan.

Patellaluksaatio voi pahentua iän mukana eikä nuorena saatu tulos ole välttämättä lopullinen.

Lievien patellaluksaation muotojen hoidoksi riittää yleensä lepo ja kipulääkitys. Vaikeat patellaluksaatiot on hoidettava kirurgisesti. Vaikeimman asteen luksaatioissa hoito voi vaatia useita leikkauksia ja ennuste varsinkin kasvuvaiheessa on usein huono. Vaikea-asteinen patellaluksaatio on alle vuoden ikäisten pyreneittenkoirien yleisin lopetusyy. Viralliset polvitutkimustilastot antavat patellaluksaatioiden määrästä virheellisen kuvan, koska osa koirista lopetetaan ennen virallista tutkimusta. Sairaita koiria ei pidä käyttää jalostukseen.

Polven risticidevamat

Tapaturmaisen polven risticiteen katkeamisen takia on leikattu useampia pyreneittenkoiria. Ennuste aikuisten koirien polvivammoissa on nykyään kehittyneen eläinlääketieteen ansiosta hyvä. Riski polvivammojen ilmaantumiseksi kasvaa takaosan heikon rakenteen myötä, erityisesti suorat polvikulmaukset altistavat polvivioille.

Panosteitti

Panosteitti on hyvin kivulias, mutta ennusteeltaan hyvä kasvavien luiden tulehdussairaus. Se esiintyy tyypillisimmin pitkissä putkiluissa, ja todetaan röntgenkuvilla. Kasvuikäinen koira ontuu voimakkaasti. Tämän sairauden taustoista ei olla täysin selvillä; amerikkalainen kirjallisuus raportoi sen esiintyvän pyreneittenkoirilla tietyissä linjoissa, joten ainakin alttius sairaudelle lienee perinnöllistä, minkä vuoksi ei pidä yhdistää linjoja, joissa panosteittiä esiintyy.

Sairautta hoidetaan kipulääkkeellä ja levolla, ja oireet loppuvat yleensä siinä vaiheessa, kun koira on lopettanut kasvunsa. Sairaus ei jätä luihin pysyviä vaurioita, mutta aiheuttaa koiralle kärsimystä, ja omistajalle huolta ja eläinlääkärikustannuksia.

Silmäsairaudet

Alla löydökset ja diagnoosit pyreneittenkoirille 10 vuoden aikana tehdyistä virallisista silmätutkimuksista. (Lausuntovuosi 2010-2019, lähde. Koiranet).

Diagnoosi	Esiintymiä	Koiria
Ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia	107	105
Distichiasis, todettu	10	10
PPM, iris-iris, todettu	7	7
Kortikaalinen katarakta, todettu	7	4
Kortikaalinen katarakta, epäilyttävä	1	1
Silmäluomen sisäänpäin kiertyminen	1	1
Silmäluomen ulospäin kiertyminen	1	1

Distichiasis eli ylimääräiset ripsi- ja luomikarvat:

Sairaus, jossa luomen sisäpuolelle kasvaa karvoja. Eri roduilla karvat saattavat olla eri tyyppisiä: kovia ja ärsyttäviä tai pehmeitä ja harmittomia. Lisäksi karvojen määrä saattaa vaihdella eri yksilöillä yksittäisestä monilukuisen. Vaikea-asteisena distichiasis on erittäin kiusallinen ja joskus myös todella kivulias koiralle: Kovat karvat saattavat hangata

sarveiskalvoa ja aiheuttaa silmävuotoa, siristelyä ja haavaumia sarveiskalvoon. Oireita aiheuttamattomat ripset eivät vaadi hoitoa. Ärsyttävät ripset poistetaan pääsääntöisesti polttamalla, mutta harvalukuiset karvat voidaan poistaa paikallispuudutuksella nyppimällä, kun taas runsaslukuisesti esiintyviä karvoja voi joutua poistamaan leikkauksella. Pyreneittenkoirilla on tietävästi esiintynyt pehmeitä oireilemattomia ripsiä. Sairaus on perinnöllinen. Jos koiraa, jolla on distichiasis, käytetään jalostukseen, tulisi pariksi valita silmiltään terve yksilö.

Persistoiva pupillamembraani eli PPM tarkoittaa sitä, että silmässä on jäänteitä sikiökautisesta linssin etuosaa ruokkivasta verisuoniverkostosta/kalvosta. Värikalvossa sijaitsevia (iiris-iiris) PPM- juosteita pidetään täysin harmittomina ja ne saattavat hävitä koiran ikääntyessä. Sen sijaan linssin pintaan kiinnittyvään juosteeseen voi liittyä pistemäinen kaihi ja sarveiskalvoon kiinnittyvä PPM- juoste voi samentaa sarveiskalvoa. Iiris-iiris-PPM esiintyy satunnaisesti monilla roduilla. Joillain roduilla PPM on periytyvää, mutta periytymismekanismeja ei tunneta.

Pyreneittenkoirilla on Suomessa todettu vain iris-iris-PPM-löydöksiä.

Kaihi eli katarakta voi olla perinnöllinen tai ei perinnöllinen, synnynnäinen tai hankittu. Syntymän ja 8 viikon iän välillä todetut kataraktat ovat synnynnäisiä. Esimerkkinä hankitusta kataraktasta voidaan mainita sokeritautiin liittyvä, hyvin nopeasti täydelliseksi kaihiksi kehittyvä katarakta. Muita esimerkkejä hankitusta kaihista ovat esimerkiksi vanhuuden kaihi ja PRA:han liittyvä toissijainen kaihi. Ns. nukleaariskleroosi eli linssin kovettuminen vanhalla koiralla ei ole varsinainen kaihimuutos, vaan normaaliin ikääntymiseen liittyvä muutos, jossa linssin ydin muuttuu 'opaalinharmaaksi'. Näkökykyyn se ei vaikuta. Perinnöllinen kaihi voidaan todeta perinnöllisten silmänsairauksien varalta tehtävässä silmätutkimuksessa. Erityisen tärkeää kaihin toteamisessa on viralliseen silmätutkimukseen kuuluva biomikroskooppitutkimus. Paras leikkaustulos saadaan, kun leikkaus tehdään ennen kuin kaihimuutos on täydellinen. Hoidon edellytyksenä on se, että silmänpohja on terve. Perinnöllinen harmaakaihi eli hereditaarinen katarakta samentaa silmän linssin osittain tai kokonaan. Periytymismallia ei tiedetä pyreneittenkoirilla. Sairauden alkamisikä vaihtelee suuresti. Perinnöllinen kaihi on yleensä molemminpuolinen ja johtaa sokeuteen, jos linssien samentuminen on täydellinen. Jos kaihisamentuma jää hyvin pieneksi, sillä ei ole vaikutusta koiran näkökykyyn. Perinnöllistä kaihia sairastavia koiria ei suositella käytettävän jalostukseen.

Silmäluomen ulospäin kääntyminen (.Ektropium) ”Löysät silmät”, ”roikkuvat luomet” kuvaa tätä tilaa, joka lievänä on lähinnä kauneusvirhe, mutta vaikeana aiheuttaa lisääntyneen tulehdusriskin. Ektropium ei itsessään vaurioita silmää, koska luomi ei hankaa, mutta pahemmissa tapauksissa leikkaushoito on tarpeellinen myös tässä vaivassa. Sairaus on perinnöllinen. Koiraa, jonka silmät on ektropiumin takia leikattu, ei suositella käytettävän siitokseen eikä sillä myöskään ole oikeutta osallistua näyttelyihin.

Silmäluomen sisäänpäin kiertymisen hoitona on leikkaushoito. Periytymismekanismeja ei tunneta. Näyttelyiden ja siitoksen suhteen pätee samat suositukset kuin ektropiumia sairastavilla koirilla.

(Lähde: Vanhapelto, Pietilä ja Jalomäki, Kennelliiton jalostusta ja terveyttä koskevasta silmänsairauksia käsittelevät artikkelit.)

Epilepsia

Epilepsia on toistuvia kohtauksia aiheuttava aivojen sähköisen toiminnan häiriö, joka on koiran yleisin neurologinen sairaus. Kohtauksien luonne vaihtelee ja koiralla voi olla tajunnan, motoriikan, sensorisen toiminnan, autonomisen hermoston ja/tai käyttäytymisen häiriöitä. Kohtauksen aikana koira voi olla tajuissaan tai tajuton. Jos koko koira kouristelee, puhutaan yleistyneestä kohtauksesta. Kohtaus voi esiintyä myös paikallisena, jolloin vain yksi lihasryhmä, esimerkiksi koiran raaja tai raajat kouristelevat. Paikallisalkuinen kohtaus voi laajeta yleistyneeksi kohtaukseksi. Kohtauksen luonne riippuu purkauksen lähtöpaikasta aivoissa ja sen leviämisestä. Epilepsiaa sairastavaa koira ei saa käyttää jalostukseen. Samoin on vältettävä sellaisten riskilinjojen yhdistämistä, joiden tiedetään tuottaneen epileptikkojäkeläisiä, niin kauan kun rodulle ei ole olemassa geenitestiä, jonka avulla sairauden kantajuus voidaan todeta.

Ensimmäinen epilepsia-kohtaus tulee useimmiten nuorena, 1-5 – vuotiaana, mutta perinnöllinen epilepsia voi alkaa missä iässä hyvänsä. Samantyyppisiä kohtauksia voivat aiheuttaa myös muut sairaudet kuin epilepsia. Epilepsiadiagnoosi pohjautuu muiden

sairauksien poissulkemiseen. Siksi koirasta otetaan virtsa- ja verinäytteitä ja tehdään neurologinen tutkimus. Jollei muuta selittävää syytä löydy, koira sairastaa epilepsiaa. Epilepsiaa ei voida parantaa, vaan koira tarvitsee lääkitystä koko loppuelämänsä ajan. Lääkityksen aloituspäätökseen vaikuttaa kohtauksien esiintymistiheys ja vakavuus. Lääkityksen avulla epilepsiakohtausten esiintymistä voidaan harventaa, kohtauksia lieventää ja niiden kestoa lyhentää. Joskus kohtaukset saadaan lääkityksellä kokonaan loppumaan. (Lähde: Nina Menna, kennelliiton artikkelit)

Epileptisten kohtausten vuoksi on jouduttu lopettamaan hyvinkin nuoria koiria; valitettavasti useassa tapauksessa kohtauksien aiheuttaja ja diagnoosi on jäänyt epäselväksi. Diagnosoituja epilepsia-tapauksia on esiintynyt satunnaisesti, osa näistä koirista jatkaa elämäänsä lääkityksen avulla. Kennelliiton kuolinsyytilastossa on vuosina 2010-2019 kuolleiksi merkityistä vain yhden koiran kuolinsyynä epilepsia, koira oli kuollessaan vain 7kk ikäinen. Epilepsia on harvinainen kuolinsyy pyreneittenkoiralla.

Mahalaukun kiertymä

Mahalaukun kaasuuntuma ja kiertymä on suurikokoisilla, syvärintaisilla koirilla esiintyvä hengenvaarallinen, välitöntä hoitoa vaativa tila ja sitä on tavattu sekä nuorilla että vanhoilla pyreneittenkoirilla. On epäilty, että mahalaukun supistumishäiriöt altistavat kiertymälle. Lisäksi liikunta ennen ja jälkeen ruokinnan saattaa lisätä riskiä saada kiertymä. Mahalaukun laajentuman ja kiertymän oireita ovat pahoinvointi, oksennusyritykset, apaattisuus, heikkous, vatsakipu ja vatsan turpoaminen kylkikaaren takaa. Ennuste riippuu laajentuman asteesta ja kuinka nopeasti hoito aloitetaan. Leikkaushoitoa tarvitaan lähes aina. Mahalaukun kiertymä eli torsio on yksi tavallisimpia nuoren pyreneittenkoiran kuolinsyitä. Kannattaa välttää yhdistämästä sukuja, joissa mahankiertymä esiintyy. Vuosina 2010-2019 kuolleista pyreneittenkoirista on 9:n kuolinsyyksi kirjattu Koiranetin kuolinsyytilastoon mahalaukun kiertymä.

Immuunijärjestelmään liittyvät ongelmat

Allergiat ja atopiat

Atopia tarkoittaa perinnöllistä taipumusta herkistyä (allergisoitua) tavallisille elinympäristössä oleville aineille, allergeeneille. Allergisen koiran immuunijärjestelmä toimii liian voimakkaasti ja epätarkoituksenmukaisesti. Sinänsä harmittomat aineet, kuten siitepöly tai ruoka-aineet, saavat elimistön puolustautumaan. Tämä ilmenee erilaisina oireina kuten kutinana, ihottumana, korvatulehdusina, ripulina. Pyreneittenkoirissa raportoidaan esiintyvän melko paljon iho-oireita, hotspottia ja korvatulehduksia. Kahden koiran kuolinsyyksi raportoidaan krooninen korvatulehdus 2010-2019 kuolinsyyissä.

Autoimmuunnisairaudet

Kilpirauhasen vajaatoimintaa eli hypotyreoosia on todettu rodussa muutamia tapauksia. Hypotyreoosi voi olla primaarinen eli perinnöllinen hypotyreoosi tai sekundaarinen. Oireet ovat usein niin lieviä ja monimuotoisia (apaattisuus, turkin huono kunto) että sairauden havaitseminen voi kestää useamman vuoden. Hypotyreoosi saattaa aiheuttaa hedelmättömyyttä. Hoitona käytetään päivittäin tablettimuodossa annettavaa kilpirauhashormonivalmistetta.

Addisonin tauti eli lisämunuaisen kuorikerroksen vajaatoiminta on hyvin harvinainen, mutta ainakin yksi varmistettu tapaus Suomessa tiedetään. Aluksi oireita voi esiintyä vain stressitilanteissa (trauma, infektiot, leikkaus) ja koiran vointi on välillä parempi. Yleisiä oireita ovat oksentelu, ripuli, ruokahaluttomuus, vatsakipu ja painon menetys. Koira on väsynyt ja haluton. Tärinää, lihasheikkoutta ja lihaskipuja voi esiintyä. Joskus tauti voi puhjeta kriisiksi: verenpaine laskee, koira on heikko, jopa tajuton, alilämpöinen ja kuivunut. Lääkehoidolla korvataan puuttuva elimistön kortikosteroidituotanto. Lääkitys on elinikäinen.

Koiria, joilla on jokin immuunipuolustukseen liittyvä sairaus, ei pidä käyttää jalostukseen.

Sydänsairaudet

Sydänsairauksiin on kuollut muutama pyreneittenkoira. Tarkempia diagnooseja pyreneittenkoirien sydänvicioista ei ole käytettävissä, mutta jättiroduille on tyypillinen sydänsairaus nimeltään dilatoiva kardiomyopatia.

Dilatoivaa kardiomyopatiaa DCM esiintyy tyypillisesti isoilla koiraroduilla, kuten dobermanni, irlanninsusikoira, tanskandoggi ja bokseri. Monilla roduilla sairaus on todettu perinnölliseksi, tai perinnöllisyyttä epäillään.

DCM ei ole synnynnäinen sairaus. Se ilmenee yleisimmin keski-ikäisillä ja vanhemmilla

koirilla, mutta sitä esiintyy myös nuoremmilla koirilla.

DCM ilmenee eriroduilla eri tavalla. Tyypillistä kaikillaroduilla kuitenkin on, että muutokset ovat todettavissa 2-3 vuotta ennen oireiden ilmenemistä. Sydänlihaskuivatodetaan ultraäänitutkimuksella vasemman kammion laajenemisena ja supistumisvireyden laskuna. Joillakinroduilla todetaan sairauteen liittyviä rytmihäiriöitä, joko kammiolisälyöntisyyttä tai eteisvärinää. Rytmihäiriöt todetaan sydänfilmitutkimuksella. Rytmihäiriöt voivat esiintyä ilman ultraäänimuutoksia, niitä ennen, tai yhtäaikaaisesti niiden kanssa. Rotukohtaiset vaihtelut tulee huomioida seulontatutkimuksia (PEVISA ja JTO:n tutkimussuositukset jalostuskoirille) laadittaessa.

Oireina sydänlihaskuivauksen aiheuttamassa vajaatoiminnassa ovat rasituksensietokyvyn alentuminen sekä nesteen kertyminen keuhkoihin, mikä ilmenee yskänä ja hengitysvaikeuksina. Rytmihäiriöistä kammioperäiset rytmihäiriöt voivat olla henkeä uhkaavia, ja saattavat johtaa äkkikuolemaan ilman edeltäviä oireita.

Sydämen ultraäänitutkimus kertoo sydämen kunnon tutkimushetkellä, ja on voimassa vuoden. Koiran tulee olla tutkittaessa vähintään vuoden ikäinen.

Synnyntäisten sydänsairauksien varalta sydäntutkimus voidaan tehdä alle vuoden ikäiselle koiralle ja tutkimusta ei ole tarvetta uusia myöhemmin. Poikkeuksena tästä ovat pulmonaali- ja aorttastenoosit, joissa virallinen sydäntutkimuslausunto voidaan antaa aikaisintaan vuoden iässä. Hankittujen sydänsairauksien (mitraaliläpän rappeuma ja dilatoiva kardiomyopatia, DCM) osalta virallinen sydäntutkimuslausunto voidaan tehdä koiran täytettyä vuoden. Huomioithan, että sydämen auskultaatiotutkimus ei ole riittävä tutkimus annettaessa lausuntoa DCM:n esiintymisestä. (Lähde: Kennelliiton jalostusta ja sairauksia käsittelevät artikkelit, kirjoittaja kardiologi Maria Wiberg).

Dilatoivaa kardiomyopatiaa potevaa koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

Kuurous ja kuulohäiriöt

Suomessa on tietävästi todettu vain yksi kuuro pyreneittenkoira 1990-luvulla. Kansainvälisten tilastojen mukaan pyreneittenkoira ei kuulu rotuihin, joilla olisi muita suurempi kuuroutumisen riski, mutta rodussa on todettu yksittäisiä kuuroja yksilöitä. Kuurous voi olla täydellistä tai osittaista. Se voi myös olla toispuoleista, milloin se helposti jää huomaamatta. Perinnöllistä, synnyntäistä kuuroutta saattaa esiintyä valkoisilla koirilla useammin kuin muun värisillä. Useimmissa tapauksissa koirien kuurouden perinnöllisyyden mekanismia ei tiedetä. Epätäydellinen esiintulo lisäksi vielä vaikeuttaa ongelman havainnoimista. Koiran kuuroutumisen riskiin on yhdistetty kaksi geeniä: merlegeeni (mm. collie, tanskandoggi) tai piebaldismi (valkolaikkuisuusgeeni; dalmatialainen, pyreneittenkoira).

Kuulon tutkimisesta

Koirien perinnöllistä kuuroutta tutkitaan testaamalla aivorungon kuuloherätevastetta (Brainstem Auditory Evoked Response, BAER). Testauksen avulla voidaan tunnistaa eläimet, joiden toinen tai molemmat korvat ovat kuuroja. Tois- tai molemminpuolisesti kuuroa koiraa ei tule käyttää jalostukseen.

Degeneratiivinen myelopatia, lyhenne DM, on perinnöllinen selkäytimen rappeumasairaus, joka johtaa takapään heikkouteen ja lopulta halvausoireisiin tyypillisesti 8 - 14-vuotiailla koirilla. Oireet alkavat takaraajojen koordinaatiohäiriöillä. Oireiden edelleen edetessä myös eturaajat voivat halvaantua ja virtsan- ja ulosteenkarkailua esiintyy. Sairauteen ei ole parantavaa hoitoa.

SOD1 geenimutaation E40K on todettu olevan yhteydessä DM:n syntymiseen. Tässä geenissä DNA ilmenee kahdessa eri muodossa (tai kahtena eri alleelina). "N" alleeli on vallitseva muoto koirissa, jotka hyvin harvoin tai eivät koskaan sairastu DM:an, eli tämän alleelin voi mieltää "normaaliksi" alleeliksi. "A" alleeleja esiintyy useammin koirilla, joilla on kliinisiä DM:n oireita; tämä alleeli voidaan mieltää "vialliseksi" alleeliksi.

Yksinkertaistettuna "A" alleeli on yhteydessä DM:aan, "N" alleeli ei ole.

Koira perii vanhemmiltaan kaksi alleelia, toisen isältä ja toisen emältä, joten testituloksia voi olla kolmea erilaista:

- kaksi "A" alleelia - koira on altis eli sillä on riski sairastua
- yksi "A" alleeli ja yksi "N" alleeli - koira on kantaja, sairastuminen hyvin epätodennäköistä
- kaksi "N" alleelia - normaali/ Degeneratiivinen myelopatia

terve; koira jättää jälkeläisilleen vain ”DM-riskittömiä” geenejä

Eli testitulokset voi olla joko A/A (sairastumisriski), A/N (kantaja) tai N/N (normaali).

Tietoomme ei ole tullut Suomessa eikä muualla Euroopassa diagnosoidun yhtään DM-tapausta pyreneittenkoirilla. On kuitenkin mahdollista, että vanhoilla koirilla oireet kuten takapään heikkous tai pidätyskyvyttömyys on laitettu ”vanhuuden tiliin”. Toisaalta vanhana menehtyneille koirille tehdään harvoin ruumiinavauksia, joten sitä kautta ei ole tullut tietoa mahdollisista DM-tapauksista.

Suomessa on tehty DM-geenitestauksia pyreneittenkoirille ainakin vuosina 2014-2019; kantajia on löytynyt useita eurooppalaisia linjoja edustavista koirista.

DM-Testin voi tilata mm <http://vetdnacenter.com> tai Orthopedic Foundation for Animals –laboratorioista. Myös MyDogDna-testi sisältää nykyään DM-tutkimuksen.

Neuronal Degeneration (NDG) on perinnöllinen neurologinen sairaus, jonka on raportoitu esiintyvän pyreneittenkoirissa. Sairaus puhkeaa hyvin nuorena, useimmiten ensimmäisen ikävuoden aikana, mutta saattaa alkaa niin lievänä, ettei sitä heti huomata. Ensimmäiset oireet saattavat ilmetä liukastumisina ja horjumisina. Kävely on epänormaalia: koira vaikuttaa heikolta, kömpelöltä, ”kuin olisi huppelissa”. Ajan myötä oireet pahenevat. Oireet ilmenevät eritoten takaraajoissa, yleensä molemminpuolisesti. Koordinaatio heikkenee, portaiden kulku vaikeutuu ja koirat saattavat kaatuilla. Sairaus sinällään ei aiheuta kipua mutta kompurointi tai kaatuminen saattaa aiheuttaa vammoja.

Sairaus aiheuttaa patologisia muutoksia koko hermoston alueelle (aivoihin, selkäyttimeen ja ääreishermostoon). Se etenee kunnes koira ei enää pysty kannattelemaan omaa painoaan eikä kävelemään itse.

Minnesotan yliopiston tekemien tutkimusten mukaan sairauden periytymistapa on autosomaalinen resessiivinen; kahta kantajaa ei suositella paritettavan keskenään.

Osoitteesta https://drive.google.com/file/d/0B2_OEHvXGzcMS1dLd2I5dWt6akk/view löytyy lähete kaavake sairauden DNA-tutkimukseen. Sairaita yksilöitä on tietävästi todettu vain USA:ssa ja Kanadassa. Suomessa on testattu ensimmäiset pyreneittenkoirat NDG:n osalta vuonna 2017. NDG-sairasta koira ei suositella jalostukseen.

(Lähde: <https://www.vetmed.umn.edu/departments/veterinary-and-biomedical-sciences/research/canine-genetics-lab/genetic-testing/neuronal-degeneration>)

4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt

(Lähde Koiranet 16.02.2020)

Kuolinsyy	Keskim. elinikä	Yhteensä
Hengitystiesairaus	8 vuotta 1 kuukautta	1
Hermostollinen sairaus	4 vuotta 0 kuukautta	2
Iho- ja korvasairaudet	8 vuotta 8 kuukautta	6
Immunologinen sairaus	5 vuotta 8 kuukautta	4
Kadonnut	3 vuotta 8 kuukautta	2
Kasvainsairaudet, syöpä	7 vuotta 11 kuukautta	31
Kuollut ilman sairauden diagnosointia	8 vuotta 2 kuukautta	9
Lopetus ilman sairauden diagnosointia	6 vuotta 7 kuukautta	7

Lopetus käytös- tai käyttäytymishäiriöiden vuoksi	3 vuotta 11 kuukautta	22
Luusto- ja nivelsairaus	5 vuotta 8 kuukautta	19
Maksan ja ruoansulatuskanavan sairaus	5 vuotta 11 kuukautta	15
Muu sairaus, jota ei ole listalla	3 vuotta 4 kuukautta	11
Selkäsairaus	8 vuotta 9 kuukautta	2
Silmäsairaus	5 vuotta 5 kuukautta	2
Sydänsairaus	5 vuotta 11 kuukautta	6
Tapaturma tai liikennevahinko	3 vuotta 8 kuukautta	21
Vanhuus (luonnollinen tai lopetus)	11 vuotta 6 kuukautta	43
Virtsatie- ja lisääntymiselinten sairaus	7 vuotta 10 kuukautta	7
Kuolinsyytä ei ole ilmoitettu	9 vuotta 5 kuukautta	36
Kaikki yhteensä	7 vuotta 4 kuukautta	246

4.3.4 Lisääntyminen

Keskimääräinen pentuekoko

Vuosina 2015-2019 keskimääräinen pentuekoko on vaihdellut välillä 4,5-8,3. Yksittäisten pentueiden pentuekoko on vaihdellut välillä 1-13 eloon jäänyttä.

Astumisvaikeudet

Astutukset sujuvat yleensä normaalisti ilman ulkopuolista apua, urosten libido on hyvä. Kasvattajilta saatujen tietojen mukaan muutamassa tapauksessa, kun uros ei ole saanut astuttua narttua, on syyksi selvinnyt penetroitumisen estänyt limakalvopoimu; kun nartulle on tehty sisätutkimus, limakalvopoimu on poistunut (revennyt) ja sen jälkeen astuminen on onnistunut.

Narttujen paritteluhaluttomuutta esiintyy huomattavasti useammin kuin urosten. Sen syitä ei ole kattavasti tutkittu. Narttua, joka ei anna astua toistuvista kiimoista ja useammalla uroksella yritettynä, ei pidä jatkojalostaa keinosiementämälläkään.

Tiinehtymisvaikeudet

Astutettuja narttuja jää tyhjäksi kuulopuheiden perusteella vuosittain, mutta tiinehtymättömyyden tarkkaa lukumäärää tai syitä ei ole tutkittu.

Synnytysongelmat

Pyreneittenkoirat ovat yleensä hyviä synnyttäjiä, niin kuin suurikokoisen pitkäkalloisen rodun tuleekin olla. Kasvattajilta saatujen tietojen perusteella synnytysongelmia on ollut hyvin vähän: Kaksi pentuetta keisarinleikattu polttoheikkouden vuoksi. Yhdelle nartulle tiedetään tulleen kohdun kiertymä juuri ennen laskettua aikaa. Yksi perätilassa ollut pentu tarvinnut vetää ulos (selvisi hengissä), yksi synnytys oli erityisen kivulias, yksi raskaus on mennyt yliaikaiseksi ja yhdessä synnytyksessä emän ulkosynnyttimiin tuli verenpurkauma, joka ei vaatinut hoitoa.

Pentujen hoitamiseen liittyvät ongelmat nartuilla

Pyreneittenkoiranartut hoitavat pentujaan yleensä hyvin.

Pentukuolleisuus on ollut kasvattajille tehtyjen kyselyjen mukaan viitisen prosenttia. Tässä mukana jo tiineyden aikana kuolleita pentuja, synnytyksessä kuolleet sekä 1-3 vuorokauden iässä kuolleita.

Synnynnäiset viat ja epämuodostumat

Tavallisin synnynnäinen epämuodostuma on puuttuvat tai vajaasti kehittyneet kaksoiskannukset. Kannusvirhe on kosmeettinen virhe eikä haittaa kotikoiran elämää mitenkään. Kasvattajat ovat myös kertoneet seuraavista yksittäisistä epämuodostumista: vatsaontelo napanuoran kohdalta sulkeutumaton, mikro-oftalmia, sydäntiehyt sulkeutumaton (turvotusta jaloissa), 1kampurajalka, lyhyt kippurahäntä, kitalakihalkio.

4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet

Ulkomuotoon liittyvät anatomiset piirteet, jotka altistavat rodun yksilöt sairauksille tai lisääntymis- ja hyvinvointiongelmille

Pyreneittenkoira on alkujaan työkoira eikä mikään sen rotumääritelmässä kannusta liioittelemaan ulkonäköön liittyviä seikkoja.

Kasvattajat (ja ulkomuototuomaritkin) kuitenkin tulkitsevat joskus rotumääritelmää liioitellen eli kun rotumääritelmässä sanotaan koiran olevan kookas, niin tulkitaan ”mitä isompi sen parempi”. Äärimmäisen suuri koko ja nopea kasvu altistavat erilaisille kasvuhäiriöille. Syvän rintakehän on epäilty olevan yksi syy rodun alttiudelle mahankiertymään.

Silmien osalta: ”melko pienet” tulkitaan helposti ”mitä pienemmät, sen paremmat”. Ns. hypertyypin tavoittelu silmien pienuudessa saattaa kuitenkin lisätä silmänsairauksia kuten entropiumia ja mikro-oftalmiaa eli epänormaalia pienisilmäisyyttä.

Pyreneittenkoiran tulisi olla kohtuullisesti kulmautunut sekä edestä että takaa. Etuosat ovat kuitenkin usein melko huonorakenteisia, mikä johtaa epäpuhtaisiin liikkeisiin.

Takaosan huonot kulmaukset taas altistavat helposti polven ongelmille. Etu- ja takaosan kulmausten epäsuhtaisuus, pyreneittenkoiralla usein niin päin että takaosa on paljon voimakkaammin kulmautunut kuin etuosa, saattaa aiheuttaa ristiin astumista sekä muita virheliikkeitä ja saattaa aiheuttaa vääränlaista kuormitusta lihaksistolle. Samoin pitkät lanneosat ja jyrkät lantiot altistavat koiraa lihaskivuille.

Joitakin ahtaita korvakäytäviä esiintyy, mikä vaikeuttaa korvan puhdistamista, heikentää korvan ilmastoitumista ja altistaa korvatulehduksille.

4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä

Keskeisimmät ongelmakohdat

Jalostuksen tarkoituksena on tuottaa terveitä, rotutyypillisiä pyreneittenkoiria.

Pyreneittenkoirissa kuitenkin esiintyy vakavia sairauksia kuten pahanlaatuisia kasvaimia, mahankiertymää ja epilepsiaa. Tavallisin yksittäinen jalostuskäyttöä rajoittava sairaus/vika on ollut lonkkanivelen dysplasia. Myös olkanivelen OCD:tä ja patellaluksaatioita esiintyy. Silmien löydökset ovat lisääntyneet tutkimusten myötä. Iho- ja korvaongelmia esiintyy melko paljon, ja niistä ainakin osa lienee seurausta immuunijärjestelmän häiriöstä, mutta jää usein vaille tarkempaa diagnoosia, kun hoito on enemmänkin oireenmukaista kuin syihin paneutuvaa.

Väistyvästi periytyviä sairauksia ehkäistään populaatiotasolla varmimmin välttämällä sukusiitosta ja huolehtimalla rodun geenipoolin monimuotoisuudesta.

Yksilötasolla on arvioitava sairauden vakavuutta ja perinnöllisyyden osuutta sairauden tai vian puhkeamisessa. Yleisohjeena voidaan pitää, että jalostuskoiran itsensä pitää olla kaikin tavoin terve, sairaita koiria ei tule käyttää jalostukseen. Erittäin vakavien sairauksien kuten epilepsian ollessa kyseessä voi olla perusteltua rajoittaa myös niiden koirien jalostuskäyttöä, joiden jälkeläisissä on toistuvasti esiintynyt kyseistä sairautta. Vähemmän vakavien vikojen, ollessa kyseessä, saattaa riittää, että vältetään ”astuttamasta vikaa vialla”:

On sitten kyse mistä sairaudesta tahansa, siitä tiedottaminen on ensiarvoisen tärkeätä rodun tulevaisuutta ajatellen.

4.4. Ulkomuoto

4.4.1 Rotumääritelmä

Rotumääritelmä löytyy osoitteesta:

http://www.suomenpyrenelaiset.fi/?sivuotsikko=Pyreneittenkoira&sivu=pyrkoira_rotu&valikko=pyrkoiravalikko

4.4.2 Näyttelyt ja jalostustarkastukset

Rodun koirien näyttelykäynnit

Näyttelyt

2016							
	ERI	EH	H	T	EVA	HYL	Yhteensä
Erikoinnäyttely SSKY	100% (9 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	9 tulosta
Kaikkien rotujen näyttely	83% (49 tulosta)	12% (7 tulosta)	3% (2 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	2% (1 tulosta)	59 tulosta
Kansainvälinen näyttely	87% (130 tulosta)	8% (12 tulosta)	3% (4 tulosta)	1% (1 tulosta)	1% (2 tulosta)	0% (0 tulosta)	149 tulosta
Ryhmänäyttely	80% (39 tulosta)	20% (10 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	49 tulosta
Yhteensä	85% (227 tulosta)	11% (29 tulosta)	2% (6 tulosta)	0% (1 tulosta)	1% (2 tulosta)	0% (1 tulosta)	266 tulosta
2017							
	ERI	EH	H	T	EVA	HYL	Yhteensä
Erikoinnäyttely	68% (19 tulosta)	29% (8 tulosta)	4% (1 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	28 tulosta
Kaikkien rotujen näyttely	86% (48 tulosta)	11% (6 tulosta)	2% (1 tulosta)	0% (0 tulosta)	2% (1 tulosta)	0% (0 tulosta)	56 tulosta
Kansainvälinen näyttely	84% (142 tulosta)	15% (26 tulosta)	1% (1 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	169 tulosta
Ryhmänäyttely	87% (26 tulosta)	13% (4 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	30 tulosta
Yhteensä	83% (235 tulosta)	16% (44 tulosta)	1% (3 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (1 tulosta)	0% (0 tulosta)	283 tulosta
2018							
	ERI	EH	H	T	EVA	HYL	Yhteensä
Erikoinnäyttely SSKY	100% (8 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	8 tulosta
Kaikkien rotujen näyttely	87% (60 tulosta)	12% (8 tulosta)	1% (1 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	69 tulosta

Kansainvälinen näyttely	87% (84 tulosta)	11% (11 tulosta)	2% (2 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	97 tulosta
Ryhmänäyttely	75% (42 tulosta)	16% (9 tulosta)	5% (3 tulosta)	2% (1 tulosta)	2% (1 tulosta)	0% (0 tulosta)	56 tulosta
Yhteensä	85% (240 tulosta)	12% (33 tulosta)	2% (6 tulosta)	0% (1 tulosta)	0% (1 tulosta)	0% (0 tulosta)	281 tulosta
2019							
	ERI	EH	H	T	EVA	HYL	Yhteensä
Erikoisnäyttely	83% (39 tulosta)	17% (8 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	47 tulosta
Kaikkien rotujen näyttely	85% (34 tulosta)	10% (4 tulosta)	5% (2 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	40 tulosta
Kansainvälinen näyttely	85% (115 tulosta)	12% (16 tulosta)	3% (4 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	135 tulosta
Ryhmänäyttely	89% (62 tulosta)	9% (6 tulosta)	3% (2 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	70 tulosta
Yhteensä	86% (307 tulosta)	11% (40 tulosta)	3% (10 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	357 tulosta
Yhteensä	283% (1009 tulosta)	41% (146 tulosta)	7% (25 tulosta)	1% (2 tulosta)	1% (4 tulosta)	0% (1 tulosta)	357 tulosta

Erikoisnäyttely 2013 Tuomari Alain Pecoult, Ranska

Tuomarikertomuksesta poimittua: kiitosta sai koirien terve rakenne, koko, luusto, turkki, pigmentaatio. Virheinä mainittu; osalla koirien päissä on puutteita, ominainen pyreneittenkoirien ilme puuttui, täytteen puute silmien alla. Korvien kiinnitys joillain liian korkealle. Muutamilla hieman pitkä runko ja osalla koirista olisi saanut olla pidemmät jalat. 43 esitettyä koiraa, 38 koiraa sai laatuarvosanan Erinomainen, 4 sai Erittäin Hyvä, 1 Hyvä

Erikoisnäyttely 2015 Tuomari Elena Vespa, Italia

Tuomarikertomuksesta poimittua: kiitosta rakenteesta ja päiden mittasuhteista, tyypillinen haaveileva ilme, tasapainoisia hyvin täyttyneitä ja hyvän kokoisia runkoja ja erinomaisia turkkeja. Joustavia liikkeitä ja maata voittavaa askellusta. Virheinä mainittu; liian vähän täytettä silmien alla, muutamalla koiralla pehmeä selkälinja korkealla lantiolla, riittämättömät kinnerkulmat, Maininta myös muutamasta epämuodostuneista kaksoiskannuksista. 25 esitettyä koiraa, 20 koiraa sai laatuarvosanan Erinomainen, 5 sai Erittäin Hyvä.

Rodun koirien jalostustarkastukset

Jalostustarkastus 2014: kuusi urosta ja seitsemän narttua. Pari mainintaa takaosista ja kahdelle suositeltiin uusintatarkastusta. Tarkastajana Elina Haapaniemi.

Jalostustarkastus 2016: Elina Haapaniemi tarkasti yhden uroksen ja kolme narttua. Mainintoja takaosista, päistä, yksi steriloitu narttu.

Jalostustarkastus 2018: Elina Haapaniemi tarkasti yhden uroksen ja yhden nartun. Toiselle koiralle maininta niukoista etukulmauksista, ahtaasta etuosasta ja kinnerahtaasta takaosasta. Toinen koira ei nostanut häntää liikkeessä ja toinen kantoi liian tiukalla kiepillä.

4.4.3 Ulkomuoto ja rodun käyttötarkoitus

Rodun alkuperäinen käyttötarkoitus on lauman vartiointi; ympärivuorokautisesti ja ympärivuotisesti, usein vaikeakulkuisessakin maastossa. Tämä edellyttää kokoa ja voimaa

sekä kestävyyttä liikkua. Kestävyys liikuntaan saadaan terveestä rakenteesta ja tasapainoisista, liioittelemattomista kulmauksista. Pienenä yksityiskohtana on ajateltu kaksoiskannusten alkuperäisen tarkoituksen olleen pidon parantaminen jyrkillä vuorenrinteillä. Monen koiran kannukset ovat nykyään heikot ja sijaitsevat korkealla, joten niillä ei juurikaan liene enää käyttöä ”ylimääräisinä varpaina”. Turkin tulisi olla säänkestävä, jotta koira voi työskennellä ulkona säällä kuin säällä. Sadetta kestävä parhaiten turkki, joka ei ole liian runsas ja jossa on karkea vettähylkivä peitinkarva; turkin liiallinen pehmeys altistaa sekä kastumiselle että takkuuntumiselle.

4.4.4 Yhteenvedo rodun keskeisimmistä ulkomuoto- ja rakenneongelmista

Keskeisimmät ongelmakohdat

Ellei pyreneittenkoiralla ole oikeanlaista päätä ja ilmettä, se on ”vain suuri valkoinen koira”. Tärkeintä on saada päistä rodulle tyypillisiä pehmeine linjoinen ja pyreneläisine ilmeineen, jonka tekee kiilamainen pehmeälinjainen pää, jossa hyvä täyte silmien alla, mantelinmuotoiset ulkoreunoiltaan vähän ylöspäin vinot silmät ja silmien korkeudelle kiinnittyvät melko pienet korvat. On päästävä eroon niin raskaista kuin liian keveistäkin päistä, korkeista otsapenkereistä sekä epätyypillisistä silmistä.

Kiinnitettäessä huomiota koiran päähän ja ilmeeseen ei saa kuitenkaan unohtaa yhtä tärkeää, terverakenteista runkoa. Suurin ongelma ovat edelleen heikot etuosat, mutta takaosissakin näkyy edelleen puutteita. Maatavoittavan vahvat liikkeet eivät ole itsestäänselvyys.

Ongelmien mahdollisia syitä

Koska kyseessä on alun perin työkoira, jalostusvalinnat tehtiin historiassa pitkälle käyttöominaisuuksien mukaan. Niinpä rodussa oli alun perinkin hieman toisistaan eroavia tyyppejä. Rotumääritelmää ei ranskalaisten historiaa tuntevien kasvattajien mukaan laadittu kovin yksityiskohtaiseksi, jotta se ei olisi sulkenut pois liikaa Pyreneiden eri osissa olleista, hiukan eri näköisistä yksilöistä.

Kun työkäytön merkitys väheni, kauniista pästä tuli etenkin rodun kotimaassa niin tärkeä jalostuskriteeri, että puutteet rakenteessa annettiin ehkä liian usein anteeksi jalostusvalintoja tehtäessä. Karvaisen koiran etuosan rakenteen arviointi lienee myös joillekin vaikeaa.

5. YHTEENVETO AIEMMAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA

Rodun edellisen jalostuksen tavoiteohjelman voimassaolokausi

Edellinen Kennelliiton hyväksymä JTO oli voimassa 2013-2017. Päivitykselle 2018-2022 ei korjauksinkaan saatu hyväksyntää; JTO neuvottiin tekemään uudelle pohjalle ja hyväksyttämään kaudelle 2020-2024.

Rodun ensimmäisen tavoiteohjelman voimassaolokausi

Ensimmäinen JTO rodulle hyväksyttiin kaudelle 2008-2012.

5.1 Käytetyimpien jalostuskoirien taso

Vuosina 2010-2019 eniten käytettyjen jalostusurosten taso

Uros	terveystietoja / kuolinikä ja syy	jälkeläisiä	HD sairaut/ tutkitut	muuta tod. jälkeläisissä
Echo de'Chien Avangard King s.2010	B/A,0/0,0/0, silmät ok kuollut 7v (lonkan luks)	32	1/3	vain vähän tutkittuja ja näyttelyssä käyneitä
Itou de Bigerionnes s.2013	A/A,0/0,0/0, silmät ok, DM clear, NDG clear, LTE54	27	0/14	patellaluksaatio epilepsia
Chespace Patron s.2010	C/A,0/0,0/0, silmät ok DM clear, HUU clear 9-vuotiaana BISS ja Veteran of Veterans	23	2/8	
Pyview's Spartan Warrior s.2009	A/A,0/0,0/0, PPM iris-iris, NDG clear	19	2/13	mahalaukun kiertymä (kuollut 5v) kilpirauhasen vajaatoiminta
Chespace Raison d'Étre	A/A,0/0,0/0, silmät ok kuollut 7v (mahalaukun k.)	18	0/5	epilepsia (kuolinsyy alle 1v) luuston kasvuhäiriö (kuolinsyy 2v)

Viisi eniten käytettyä urosta ovat kaikki kattavasti terveystutkittu ja ulkomuodollisesti laadukkaita. Patron on 9½-vuotiaana vielä erittäin hyväkuntoinen, ja sen 11-vuotias isä Spartan Warrior myös edelleen terve. Spartan Warrior on myös Avangard Kingin isä. Osalla jälkeläisnäyttö vähäinen. Vain yhdellä on luonnetestitulostulos.

Vuosina 2010-2019 eniten käytettyjen jalostusnarttujen taso

Narttu	terveystietoja/ kuolinikä ja syy	jälkeläisiä	HD sairaut/ tutkitut	muuta tod. jälkeläisissä
Echo de'Chien Bewitched s.2011	B/B, 0/0, 0/0, silmät ok kuollut 8v (kasvain)	34	1/3	yksi alle 2v pentu lop. (kasvain)
Opal de Joli Jaunter s.2011	A/A,0/0,0/0, silmät ok	21	0/4	
Alta Colina's Juvel s.2010	B/B,0/0,0/0,distichiasis kuollut 7v (tapaturma)	15	2/8	mahalaukun kiertymä (kuollut 5v) silmätauti
Fleurette Coquina Patou de l'Hourquette s.2010	A/A,0/0,0/0, silmät ok	14	0/3	kahdella vajaakehittyneet kannukset
Noblesse de Joli Jaunter s.2011	A/A,0/0,0/0, silmät ok	13	0/4	OCD (kuolinsyy alle 1v) patellaluksaatio (kuolinsyy alle 1v)

Viisi eniten käytettyä narttua ovat kaikki kattavasti terveystutkittu ja ulkomuodollisesti laadukkaita. Kaikki viisi ovat tuontikoiria. Osalla jälkeläisnäyttö hyvin vähäinen. Yhdelläkään ei ole luonnetulosta.

5.2 Aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutuminen

Pyreneittenkoiran PEVISA on sisältänyt vuodesta 2008 lonkkien ja kyynärien tutkimuspakon.

Vaikka raja-arvoja ei ole määrätty rekisteröinnin ehdoksi, yleisesti oletetaan, että tietoisuus lonkkadysplasian asteesta ohjaa käyttämään mahdollisimman terveitä koiria.

Vuosille 2013-2017 hyväksytyt JTO:n tavoitteet ja niiden toteutuminen

Tavoite JTO:ssa 2013-2017	Toimenpide	Tulos
Geenipohjan laajentaminen: tehollinen populaatio vähintään 50/4v sukusiitos laskee 2:een kolmasosaa käytetään jalostukseen yksi koira saa max 15 jälkeläistä	Jalostussuositus: yksilön jälkeläismäärä max 10% kahden edellisvuoden rekisteröinneistä ja max 5% neljän edellisvuoden rekisteröinneistä Tuonnit	-Tehollinen populaatio ei ole viime vuosina ollut lähellekään 50 - Sukusiitosprosentissa on ollut vaihtelua, mutta se on pääsääntöisesti pysynyt alle 2 -Jalostukseen käytetty 21-35% vs vuoden rekisteröitiin suhteutettuna, tässä ei ole saatu aikaan merkittävää muutosta -2015-2019 neljälle urokselle ja yhdelle nartulle rekisteröitiin yli 15 jälkeläistä
Terveyden edistäminen: keski-ikä saaminen väh. 7 lonkkakuvattujen määrän lis.	PEVISA Jalostussuositus: Rodussa todetut sairaudet tulee huomioida jalostuksessa siten, että pyritään estämään niiden lisääntyminen Terveystutkimusavustukset	Kuolleeksi merkittyjen keski-ikä 2010-14 7v 10kk 2015-19 8v 2kk Lonkkakuvatut 2010-2013 40% rekisteröinneistä 2014-2017 31% rekisteröinneistä eli määrä ollut laskussa
Luonteen aiheuttamien	Jalostussuositus: näyttelytulos	Lopetus käytösongelmien takia

ongelmien vähentäminen	vähintään EH	2010-2014 7 koiraa
	Luonnetesti/kuvaus-avustus	2015-2019 6 koiraa

(Lähde: Koiranet, poimittu 7.3.20)

Jalostuksen ulkopuolelle jäävien koirien osuus

Jalostukseen käytettyjen koirien osuus on vaihdellut vuosina 2010-2019 välillä 21-35% (Koiranet) eli jalostuksen ulkopuolelle on jäänyt 79-65% rekisteröidyistä koirista.

Jalostuksesta jää pois koiria puuttuvien PEVISA-tutkimusten vuoksi. Myös vakavat sairaudet ja luonneongelmat sulkevat koiria pois jalostuksesta.

Jalostussuositusten ja PEVISAn ajantasaisuuden arviointi

PEVISA edellyttää jalostuskoirilta lonkka- ja kyynärlausunnon. PEVISA ei aseta raja-arvoja, mutta jalostussuositusten mukaan lonkkaniveltulos saa olla korkeintaan C ja kyynärniveltuloksen on oltava 0/0. Jalostussuositusten mukaan pentujen vanhemmilla tulee olla myös voimassa oleva polvitutkimus ja silmätutkimus. Tämän lisäksi pyreneittenkoirille teetetään selkävauksia, olkanivelkuvauksia ja DNA-tutkimuksia. Voidaan sanoa, että jalostukseen käytetyt koirat ovat melko kattavasti terveystutkittuja, mutta tapahtuuko tämä jalostuspohjan laajuuden kustannuksella?

6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS

6.1 Jalostuksen tavoitteet

Jalostuspohja

Suurimpana uhkana rodun tulevaisuudelle on geenipoolin kapeneminen ja sen myötä yleistyvät ongelmat. Rodun populaationa pitää nähdä vähintään koko Euroopan kanta; jalostusyhteistyö muiden maiden kanssa on välttämätöntä, koska Suomen kanta ei riitä menestykselliseen rodun jalostukseen. Olisi hyvä, jos jo ennen tuonteja voitaisiin tutkia suunnitellun tuonnin perimän eroavuus DNA-testillä.

Yhtään sukua/linjaa ei saisi päästää loppumaan.

Geenipohjan laajentaminen:

- vähintään kolmasosaa rekisteröidyistä koirista käytetään jalostukseen, tasaisesti eri pentueista ja suvuista; tuodaan esille jalostuskelpoisia uroksia, joilla ei ole jälkeläisiä .
- sukupolven tehollinen populaatiokoko pyritään nostamaan

Käyttäytyminen ja luonne

Tämänhetkisestä koirakannasta on hyvin vähän tutkittua tietoa luonteen ja käyttäytymisen osalta. Pyritään lisäämään luonnekuvauksessa käyneiden koirien ja luonteen osalta jalostustarkastettujen koirien määrää.

Käyttöominaisuudet

Pyreneittenkoiran pääasiallinen käyttömuoto Suomessa on edelleen vahti- ja seurakoira. Kiinnostus pyreneittenkoiraan laumanvartijana on kuitenkin lisääntynyt myös Suomessa.

Mahdollisten Suomessa alkuperäiskäyttöä estävien seikkojen kartoittamiseksi tulisi tehdä kyselytutkimus tilallisille.

Terveys ja lisääntyminen

Lonkkien ja kyynärien osalta halutaan vähintäänkin säilyttää nykyinen taso.

Silmätutkimuksia, selkä- ja olkanivelkuvauksia toivotaan tehtävän enemmän, samoin etenkin perimän monimuotoisuutta kuvaavia DNA-tutkimuksia.

Tutkimusten määrää pyritään lisäämään tukemalla tutkimuksia avustuksilla.

Kyselytutkimuksilla on saatu tietoa lisääntymisterveydestä ja käyttäytymisestä. Nämä tutkimustulokset alkavat kuitenkin jo "vanhentua" ja ne pitäisikin päivittää. Jalostussuositukseen olisi hyvä lisätä lisääntymisterveyteen ja -käyttäytymiseen liittyvät suositukset.

Ulkomuoto

Rodun taso ulkonäöllisesti on parantunut merkittävästi muutaman vuosikymmenen takaisesta; monet rodun edustajat ovat jo erikoistuomareiden mielestä oikeaa tyyppiä.

Parhaat Suomessa kasvatetut koirat ovat menestyneet Ranskan ja Italian erikoisnäyttelyissä.

Tämä taso halutaan säilyttää. Tason seuraamiseen paras keino on saada etenkin erikoisnäyttelyihin asiantuntevat tuomarit, ja sitten saada ne koirat sinne näyttelyyn – Tavoitteena saada kolmannes kannasta osallistumaan näyttelyyn tai jalostustarkastukseen.

6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille

Suomen Pyreneläiset ry:n Jalostussuositukset löytyvät kokonaisuudessaan www-sivuilta osoitteesta http://www.suomenpyrenelaiset.fi/?sivu=jalostus_pyreneittenkoira

Jalostukseen suositellaan käytettäväksi mahdollisimman tyypillisiä, rotumääritelmän mukaisia, terveitä ja hyväluonteisia koiria.

Lonkat: Jalostukseen käytettävien pyreneittenkoirien tulee olla virallisesti lonkkakuvattu.

Jalostukseen käytettävien koirien lonkkatutkimuksen tulos tulee olla korkeintaan C.

Kyynärät: Jalostukseen käytettävien pyreneittenkoirien tulee olla virallisesti kyynärtutkittuja.

Jalostukseen käytettävien koirien kyynärtutkimuksen tulos tulee olla korkeintaan O/0

Polvet: Pentueen vanhemmilla tulee olla voimassa oleva virallinen polvitarkastuslausunto.

Alle kolmivuotiaalle koiralle tehty polvitarkastus on voimassa kaksi vuotta lausuntopäivästä ja yli kolme vuotiaalle tehty lopun ikää. Sairaita ei pidä käyttää jalostukseen.

Silmät: Jalostukseen käytettävien pyreneittenkoirien tulee olla virallisesti silmäpeilattuja.

Silmäpeilaus ei saa olla yhtä vuotta vanhempi astutushetkellä eikä sen tule osoittaa perinnöllisen sairauden merkkejä.

Koiria, joilla on lievä silmälöydös, voidaan käyttää jalostukseen. Lieviksi silmälöydöksiksi (silmäsairauksiksi) luetaan: iris-iris PPM, PHTVL/PHPV 1, MRD ja Distichiasis. Käytettäessä jalostukseen koiraa, jolla on lieväksi määritelty silmäsairaus, tulee toisen osapuolen olla silmiltään täysin terve.

Ikävaatimukset: Jalostukseen käytettävän pyreneittenkoiran tulee olla vähintään 24 kk vanha. Nartun tulee olla alle 8 vuotias. Pyreneittenkoiran todennäköisesti suuren pentumäärän vuoksi nartulle suositellaan korkeintaan kahta pentuetta.

Sairaudet: Rodussa todetut sairaudet tulee huomioida jalostuksessa siten, että pyritään estämään niiden lisääntyminen. Mahdollisesti perinnöllistä sairautta mm. epilepsia, autoimmuunisairauksia ja sydänsairauksia sairastavia koiria ei tule käyttää jalostukseen.

Läheinen sukusiitos: Pentueen sukusiitosasteen tulee olla alle 6,25 % laskettuna 5 sukupolvella.

Matador-jalostuksen vastustaminen: Jotta rodun perimä ei kaventuisi liikaa, yhden yksilön jälkeläisten määrä saa olla korkeintaan 10 % viimeisten 2 vuoden sekä korkeintaan 5 % viimeisten 4 vuoden rekisteröinneistä rodussa. Määrä ei saa ylittyä kummallakaan tavalla laskettuna.

Näyttelytulokset: Jalostukseen käytettävillä pyreneittenkoirilla tulee olla vähintään 24 kk iässä saavutettu näyttelytulos, jonka tulee olla vähintään EH (erittäin hyvä)

6.3 Rotuyhdistyksen toimenpiteet

PEVISA-ohjelmaa jatketaan entisen kaltaisena.

Tuetaan avustuksin yhdistyksen jäsenten koirilleen teettämiä terveys- ja luonnetutkimuksia.

Pyritään tuomaan esille niitä uroksia, joilla ei ole vielä jälkeläisiä.

Pyritään järjestämään kerran vuodessa luento koiran terveydestä ja periytyvyydestä.

Vuosittain tehdään yhteenveto tärkeimmistä populaation tunnusluvuista, terveys- ja luonnekartoituksista.

Jalostustarkastukset: Yhdistys pyrkii järjestämään vähintään joka toinen vuosi jalostustarkastuksen, jonka yhteydessä voidaan järjestää asiantuntijaluentoja.

Erikoisnäyttely: Joka toinen vuosi yhdistys järjestää erikoisnäyttelyn.

Luonnetesti ja/tai MH-koe pyritään järjestämään joka toinen vuosi.

6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin

Rodun jalostuksen suurimmat uhat ja mahdollisuudet

Rodun alhaiset rekisteröintimäärät ja kannan pieni koko nähdään uhkana. Vielä löytyy kuitenkin koiria, jotka eivät ole sukua toisilleen. Dna-tutkimuksin voidaan varmistaa tuontikoirien eriperimäisyys. Kaksoisastutuksilla voidaan lisätä eri urosten käyttöä. Tuonti on helpottunut, ja keinosiemennyksen avulla voidaan helpommin käyttää ulkomaisia uroksia. Alkuperäisen käytön mahdollistavan luonteen katoaminen koetaan uhkana ja arkuuden pelätään lisääntyvän rodussa. Jos pentuja teetetään liikaa, saattaa se johtaa kodinvalitsemiskriteereistä tinkimiseen. Oikealla pentu/kotivalinnalla rotu kuitenkin menestyy sekä työ- että perhekoirana. Tiedon lisäämisellä on tässä tärkeä merkitys.

Varautuminen ongelmiin

Tiedon tarjoaminen sekä kasvattajille että rotua harkitseville on erittäin tärkeää ja sillä voidaan ennaltaehkäistä monia ongelmia.

Uutta tietoa sekä luonteesta että terveydestä saadaan riittävän kattavilla luonne- ja terveystutkimuksilla.

6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta

Vuosi	Tehtävä tai projekti
2020	Jalostustarkastus, MH-kuvaus, luento, kysely tilallisille rodun työkäytöstä ”Potentialit pojat” eli uusien urosten esittely
2021	Erikoisnäyttely, MH-kuvaus, luento, luonnekyselyn päivittäminen, luonteen jalostustarkastus, katoavien sukujen kartoitus
2022	Jalostustarkastus, MH-kuvaus, luento
2023	Erikoisnäyttely, MH-kuvaus, luonteen jalostustarkastus
2024	Jalostustarkastus, MH-kuvaus

JTO:n ja PEVISAn vaikutuksen seuraaminen

Jalostustoimikunta on ensisijaisesti vastuussa tavoiteohjelman toteutumisen seurannasta.

Koska jalostustoimikunta toimii hallituksen alaisuudessa, jalostustoimikunta raportoi hallitukselle, joka viime kädessä valvoo tavoiteohjelman noudattamista. Rotuyhdistys (Suomen Pyreneläiset ry) on velvollinen huomioimaan jalostuksen tavoiteohjelman tavoitteet toimintasuunnitelmia laatiessaan. Jalostustoimikunta on velvollinen raportoimaan vuosittaisissa toimintakertomuksissaan tavoiteohjelman toimenpiteiden toteutumisesta sekä asetettujen päämäärien saavuttamisesta. Virallisia terveystutkimuksia seurataan ja niistä julkaistaan yhteenveto vuosittain. Samoin jalostussuosituksen täyttyvyyttä seurataan ja harkitaan jalostussuosituksen päivitystarvetta.

7. LÄHTEET

Suomen Kennelliiton jalostustietojärjestelmä

Ruotsin kennelliiton jalostustietokanta ”avelldata”

Terveempien koirarotujen puolesta - sukusiitosdepressiota ja matadorijalostusta vastaan/ Katariina Mäki ja Tarja Ekman

8. LIITTEET

Rotumääritelmä osoitteessa:

<http://www.suomenpyrenelaiset.fi/pyreneittenkoira720.pdf>

Luonne- ja käyttäytymiskyselyn kooste löytyy osoitteesta:
http://www.suomenpyrenelaiset.fi/dokumentit/luonne_pyrkoirat_2018.pdf